

ياراديليش

۱

دنيانينگ يارانماكى

۱ باشلانماكدا تارئ گوى لرى و يئر ياراتدى. ۲ يئر شكل سيز و خالى ايدى. قرنكى ليگ، عميق ليگ لرينگ اوستونده ايدى و تارئ نينگ روحو، او سولارينگ اوستونده دولانيردى.

۳ تارئ دئدى: «ايشيق اولسون،» ايشيق اولدو. ۴ تارئ گوردو كى ايشيق خوب دور؛ و او، ايشيقي، قزنگيدن آيىردى. ۵ تارئ ايشيق آدينى 'گوندوز' و قرنكى آدينى 'گنجه' قويدو. آغشام اولدو، سحر اولدو؛ بيرينجى گون! ۶ تارئ دئدى: «سولارينگ آراسيندا بير فلک اولسون و سولارى سولاردان آيىرسين.» ۷ تارئ فلكى دوزتدى و فلکينگ آلتينداكى سولارى، اؤنونگ اوستونده كى سولاردان آيىردى. و بئله ده اولدو. ۸ تارئ فلکينگ آدينى گوى قويدو. آغشام اولدو، سحر اولدو؛ ايکينجى گون!

۹ تارئ دئدى: «گوپينگ آلتينداكى سولار بير يئر ييغيلسين تا قوزولوق گوروله.» و بئله ده اولدو. ۱۰ تارئ قوزولوق آدينى 'يئر' و بير يئر ييغيلن سولارينگ آدينى 'دريا' قويدو. تارئ گوردو كى بو خوب دور. ۱۱ تارئ دئدى: «يئر، اوندان گيىرن لرى، گيىرتسين؛ دان وئرن بوتالار و ميوه آغاجلارى كى اؤز جنسلرينه گوره، يئر اوستونه دانلى ميوه گيىريرلر.» و بئله ده اولدو. ۱۲ يئر، اوندان گيىرن لرى، گيىرتدى؛ بوتالار اؤز جنسلرينه گوره دان وئيريرلدى و او آغاجلار كى اؤز جنسلرينه گوره دانلى ميوه گيىريرلدى. تارئ گوردو كى بو خوب دور. ۱۳ آغشام اولدو، سحر اولدو؛ اوچونجو گون!

۱۴ تارئ دئدى: «گوى فلکينده ايشيق وئرنلر اولسون كى گنجه-گوندوزو بير بيردن آيىرالار تا زامانلار، گونلر و ايل لرينگ گورسدەمكى نيشاناسى اولالار.

۱۵ قۇى تا اوللار گۇى فلكينده ايشيق وئرن اوللار تا يئر اوستونو ايشيق ائدغر. بئله ده اولدو. ۱۶ تارى ايكي بويوك ايشيق سالان دۇرتدى؛ بويوك ايشيق سالان گۇندوزو اداره ائدمك ايچى و كوچوك ايشيق سالان گنجه يي اداره ائدمك ايچى. تارى اولدوزلارى دا دۇرتدى. ۱۷ تارى اوللارى گۇى فلكينده قۇيدو تا يئر اوستونه ايشيق ساللار، ۱۸ گۇندوزو و گنجه يي اداره ائدغر و ايشيقى، قزنگيدن آيرالار. تارى گوردو كى بو خوب دور. ۱۹ آغشام اولدو، سحر اولدو؛ دۇردونجو گۇن!

۲۰ تارى دئدى: «سولار، چوخ جانلى مخلوقلار اينان دۇلسون و قوشلار، يئرنيگ اوستونده، گۇى فلكينده اۇچسونلر.» ۲۱ تارى دريانينگ بويوك حيوانلاريني ياراتدى و وارى رقم تربيشن و سولارى دولدوران جانلى مخلوقلارى اۇز جنسلرينه گۇره ياراتدى و وارى رقم قاناتلى قوشلارى، اۇز جنسلرينه گۇره ياراتدى. تارى گوردو كى بو خوب دور. ۲۲ تارى اوللار بركت وئردى و دئدى: «ئمرهلى اولينز، چوخالينز و دريالارداكى سولارى دۇلدورينز. قوشلار دا يئر اوستونده چوخالسينلار.» ۲۳ آغشام اولدو، سحر اولدو؛ بئشينيچى گۇن!

۲۴ تارى دئدى: «يئر، جانلى مخلوقلارى اۇز جنسلرينه گۇره گتيرسين؛ مال حيوانلار، يئرده سۇرونن جانلىلار و وحشى حيوانلار، اۇز جنسلرينه گۇره.» بئله ده اولدو. ۲۵ تارى يئرنيگ وحشى حيوانلاريني، اۇز جنسلرينه گۇره، مال حيوانلارى، اۇز جنسلرينه گۇره و يئرده سۇرونن جانلىلارنيگ واريسينى اۇز جنسلرينه گۇره دۇرتدى. تارى گوردو كى بو، خوب دور.

۲۶ او زمان تارى دئدى: «انسانى اۇز شماليميمزده و اۇزوموزه بنزهين ياراتاك. قۇى تا او، درياداكى باليقلارا، گۇيدهكى قوشلارا، بوتون يئر اوستوندهكى مال حيوانلارا و يئرده سۇرونن مخلوقلارنيگ واريسينا حكم سۇره.»

۲۷ تارى انسانى اۇز شماليينده ياراتدى،

اۇنو تارنيگ شماليينده ياراتدى،

اوللارى كيشى و ارواد ياراتدى.

۲۸ تارى اوللار بركت وئردى و دئدى: «ئمرهلى اولينز، چوخالينز، يئر دۇلدورينز و اونا مۇسلط اولينز: درياداكى باليقلارا، گۇيدهكى قوشلارا، يئر اوستونده تربيشن جانلىلارنيگ واريسينا حكم سۇرينز.» ۲۹ و تارى دئدى: «باخ، بوتون يئر ايزينده، وارى او بوتالارى كى دان وئريرلر و وارى آغاجلارى كى ميوهلرى دانلى دير، سيزه وئرميشم تا سيزه خوركى اوللار. ۳۰ يئردهكى وحشى حيوانلار،

گؤیدہ کی قوش لار و یئردہ سؤرونن مَخْلوق لارینگ واریسینا، یعنی واری او جانلی لارا کی زندلیگ نَفْسی وارلاری، بوتون یاشیل اوتلاری، یئمک ایچی وئرمیشم.» بئله ده اولدو. ^{۳۱} تارئ گؤردو کی، واری دؤرتدیگی زادلار چوخ خوب دورلار. آغشام اولدو، سحر اولدو؛ آلتینجی گؤن!

۲

۱ بئله گؤی لَرینگ و یئرینگ، و اوللار ایچینده کی لَرینگ یارانماگی ایشی تۆکندی. ^۲ تارئ یئتدینجی گؤنده، اؤز ایشینی کی یئرینه ائتیردیمیشدی، توگتدی و یئتدینجی گؤنده واری گؤردیگی ایشیندن، فارغ اولدو. ^۳ تارئ یئتدینجی گؤنه بَرکت وئردی و اؤنو تَقَدیس ائدی، بو سَبْریه کی او گؤنده، او واری یاراتدیگی و دؤرتدیگی خلقت ایشیندن آرام توتدو. ^۴ بو دور گؤی لَر و یئرینگ یارانماگی رَوایتی، او زامان کی اوللار یارانیدیلار، او گؤنده کی رَب تارئ، یئری و گؤی لَری دؤرتدی.

آدَم و حَوَا

۵ حَلی یئردہ، کِشت و زَرع بوتاسی یوخ ایدی، هئچ کِشت و زَرع اوتو ده گئیرمه میشدی، بو سَبْریه کی رَب تارئ، حَلی یئر اوستونه یاغیش یاغدیرما میشدی و آدام دا یوخ ایدی تا یئر اوستونده اکین ایشینی گؤره. ^۶ یئر دَن سو بُخارلاری چیخیردی و بوتون یئر ایزی سو آیریدی. ^۷ اوندان سورا رَب تارئ آدَمی، یئر تورپاقیندان شکل وئردی و اؤنونگ بورنونا، زندلیگ نَفْسی هیفیردی، و بئله، آدَم بیر جانلی وارلیگ اولدو.

۸ رَب تارئ شرفه ساری، عَدَن سرزمینینده بیر باغ دؤرتدی و آدَمی کی اونا شکل وئرمیشدی، قؤیدو اؤزا. ^۹ و رَب تارئ، واری رَقَم آغاج کی گؤزه خوش گلیر لَردی و یئمک ایچی ایدیلر، گئیرتدی. باغینگ اورتاسیندا زندلیگ آغاجی و خیر و شری بیلَمک آغاجی دا وار ایدی.

۱۰ باغی سووآرماگ ایچی عَدَندن بیر چئی روآن ایدی، و اوندان سورا قسمت اولیردی و دؤرد چئی اولیردی. ^{۱۱} اُولکی چئینگ آدی فیشون دور کی بوتون حویله سرزمینینده روان دور. او سرزمین کی اؤردا طلا وار. ^{۱۲} بو سرزمینینگ طلایی خالص دیر. عَطْرلی یاغ و عقیق داشی دا ائله بوردا دیر. ^{۱۳} ایکینجی چئینگ آدی جیحون دور کی بوتون کوش سرزمینینده روان دور. ^{۱۴} اؤچونجو چئینگ آدی دِجله دیر کی آشورینگ شرق طرفینده روان دور. دؤردونجو چئی

فُرات دیر.

^{۱۵} رَّب تارئ آدمی گؤتوردو و عدَن باغینا قؤیدو تا اؤردا ایش گؤره و اؤرایی ساخلایا. ^{۱۶} رَّب تارئ آدمه آمر ائدی و دئدی: «سَن باغینگ هر آغاجیندان کی سئینگ، یئیه بیلهرینگ. ^{۱۷} فقط خیر و شری بیلَمک آغاجی نینگ میوه سیندن یئمیه سینگ، چونکی یقین بیل کی اؤنو یئینده، اؤله رینگ.»

^{۱۸} اوندان سورا رَّب تارئ دئدی: «خوب ده ییل کی آدم تک اولا، اونا بیر مناسب کؤمکچی یاراتارام.» ^{۱۹} رَّب تارئ بوتون وحشی حیوان لاری و بوتون گؤیده کی قوش لاری کی اوللارا شکل و ئرمیشدی آدم یانینا گتیردی تا گؤره کی آدم، اوللار اوستونه نه آد قؤیار. آدم هر جانلی مخلوق، هر نه کی چاغیردی، اؤنونگ آدی ائله او اولدو. ^{۲۰} آدم بوتون مال-حیوان لارا، گؤیده کی قوش لارا و چؤلونگ وحشی حیوان لارینا آد قؤیدو، اما آدم ایچی، بیر مناسب کؤمکچی بولونمادی. ^{۲۱} او زامان رَّب تارئ آدمی بیر آغیر اوخویا سالدی. ائله او حالدا کی او، اوخودایدی؛ رَّب تارئ اؤنونگ قایبرقاسی سوموک لری نینگ بیرسینی گؤتوردو و اؤنونگ یئرینی ات ایئن اؤرتدو. ^{۲۲} رَّب تارئ او سوموکدن کی آدمینگ قایبرقاسیندان گؤتورموشدو، آروادی یاراتدی و اؤنو، آدمینگ یانینا گتیردی. ^{۲۳} او زامان آدم دئدی:

«بو دور منیم سوموکومدن آیینمیش سوموک،

آتیمدن آیینمیش ات.

اونا آرواد دئییلر،

بو سبریه کی او، کیشیدن آلیندی.»

^{۲۴} بو خاطره ده کیشی اؤز انا-بووآسیندان آیریلار، اؤز آروادینا یاپیشار و اوللار بیر بدن اولارلار. ^{۲۵} آدم و آروادی، ایکسی ده لیت ایدیئر و بوندان شرم یوخلاریدی.

۳

آدم و حوآنینگ گناها باتماکی

^۱ بوتون وحشی حیوان لاردان کی رَّب تارئ دؤرتمیشدی، ائنگ حیله لی سی ایلان ایدی. ایلان آروادا دئدی: «آیا گرچکدن تارئ سیزه دئدی کی باغداکی آغاج لارینگ هئچ بیرسی نینگ میوه لریندن یئمیه سینز؟» ^۲ آرواد ایلانا جواب وئردی: «باغداکی آغاج لارینگ میوه لریندن یئیه بیلیرک. ^۳ اما تارئ دئدی،

”باغینگ اورتاسینداکی آغاجینگ میوه سیندن نه یئیه سینز، نه ده اونا آل ووراسینز، یوخسا اوله رینز!“^۴ ایلان آروادا دئی: «یقین بیلینز کی اولمه ییز. ^۵ چونکی تارئ بیلیر کی اؤنونگ میوه سیندن یئینده، گؤزلرینز آچیلار، تارئ له یین اولاراینز، خیر و شری بیله رینز.»^۱ پس وختی آرواد گؤردو کی آغاجینگ میوه سی، یئمک ایچی خوب دور، گؤزه خوش گلیر و بو آغاج، آدمی عقللی ده ائدیر، اؤنونگ میوه سیندن قازدی و یئدی و آرینه ده کی یانیندا تورموشدو، وئردی، او دا یئدی.^۷ اوندا ایکی سی نینگ ده گؤزلری آچیلدی و بیلدی لر کی لیت دیرلر. پس انجیر آغاجی نینگ برگ لری بی بیره تیکدی لر و اؤزلرینه لنگ دؤرتدی لر.

^۸ گؤندوز حُنگ لیگینده رب تارئ نینگ سسینی ائشیتدی لر کی باغدا گزیردی. آدَم و آروادی رب تارئ نینگ حضوروندان اؤزلرینی باغداکی آغاجلارینگ آراسیندا پناه ائدی لر.^۹ آما رب تارئ آدمی چاغیردی و اونا دئی: «هاردایانگ؟»^{۱۰} او جواب وئردی: «سَنینگ سسینگی باغدا ائشیتدیم و قورخدوم بو سَریه کی لیت ای دیم، پس اؤزومو پناه ائدیم.»^{۱۱} رب تارئ دئی: «کیم سنه دئی کی لیئینگ؟ آیا او آغاجینگ میوه سیندن یئمیشینگ کی سنه فرمان وئرمیشدیم اوندان یئمیه یینگ؟»^{۱۲} آدَم دئی: «بو آرواد کی منه وئردینگ تا منیم این اوله، او آغاجینگ میوه سیندن منه وئردی، من ده یئدیم.»^{۱۳} رب تارئ آروادا دئی: «بو نه ایش دیر کی گؤرموشینگ؟» آرواد دئی: «ایلان منی آلداتدی، من ده یئدیم.»^{۱۴} رب تارئ ایلانا دئی:

«چونکی بو ایشی گؤرموشینگ

بوتون مال-حیوان لار و چؤلونگ وحشی حیوان لاری آراسیندا، مَلعونانگ. قارنینگ اوستونده سؤزونه زینگ،

بوتون عُمَرینگ گؤنلری، تورپاق یئیه رینگ.

^{۱۵} من، سن و آرواد آراسینا

و سَنینگ نَسَلینگ و اؤنونگ نَسلی آراسینا

دشمن لیگ قؤیارام.

او سَنینگ باشینگی کاجی ائدر،

سن ده اؤنونگ پاشناسینی چالارانگ.»

^{۱۶} و رب تارئ آروادا دئی:

«اوشاقینگی دوغاندا، سنینگ آغیریقینگی چوخ چوخالدارام،
آغیریق ایچینده اوشاق لارینگی دوغارانگ.
سن آرینگه مُشتاق اولارانگ،
آما او سنه حکم سؤزر.»

۱۷ رب تارئ آدمه دئدی:

«چونکی آروادینگ سؤزونه قولاق آسمیشانگ،
و او آغاجدان کی سنه فرمان وئرمیشدیم اؤنونگ میوه سیندن یئمه سینگ،
یئمیشینگ،

سنینگ سبرینگه یئر لعنت اولدو.

بوتون عُمَرینگ رَحمت این

تورپاقدان خورکی یئیه رینگ.

۱۸ او سنینگ ایچی تیکان گئیهردر،

سن ده چۆلده کی اوتلاری یئیه رینگ.

۱۹ آلینگ عَرَقی این

چۆره ک یئیه رینگ،

او زامانانچاز کی یئره بوکولینگ.

چونکی سن تورپاقدان آلینمیشانگ

تورپاقانگ،

و تورپاقا دا بوکوله رینگ.»

۲۰ آدم، اؤز آروادی نینگ آدینی حَوا قۆیدو، بو سبریه کی او واری زندلیگ

ائندلرینگ آناسی اولدو. ۲۱ اوند ارب تارئ آدم این آروادی ایچی، دریدن قاتا

دۆزتدی و اوللاری اؤرتدو.

۲۲ رب تارئ دئدی: «باخ، ایندی آدم خیر و شری بیلَمکده، بیر ییزیم لهیین

اولموش؛ و ایندی ائدمیه کی آلینی اوزاتا و زندلیگ آغاجی نینگ میوه سیندن ده

قازا یئیه و ابدنچاز دئری قالا!» ۲۳ پس رب تارئ آدمی عَدَن باغیندان یازیا

سالدی تا او تورپاق اوستونده کی اؤزو اوندان یارانمیشدی، آکین ایشینی گۆره.

۲۴ و بئله رب تارئ آدمی یازیا چاخارتدی. رب تارئ عَدَن باغی نینگ شرق

ظرفینه، گروبی لار و آلولو قیلچ لَر کی واری ظرفه اوقونیرلار ایدی، قۆیدو تا

زندلیگ آغاجینا ساری گئدن یولو، محافظت ائدَلر.

قائن و ھابیل

۱ آدم، اؤز آروادی حوّا اینان یاخین لیگ ائدی، حوّا اوشاقلی اولدو و قائنی دوغدو. حوّا دئدی: «رَیّینگ کوّمکی ایّن بیر آدام دنیا یا گتیردیم.» ۲ اوندان سورا حوّا اؤنونگ کاکاسی ھابیلی دوغدو. ھابیل چوبان اولدو آما قائن بَرزگر. ۳ بیر مُدّتدن سورا قائن یئرینگ بیر پارا محصولوندن رَبه ھدیہ تقدیم ائدی. ۴ آما ھابیل اؤز سؤروسونونگ اۆلکی دوغولان حیوانلارینینگ نئچه داناسینی و اوللارینگ ائنگ یاغلی یئرلریندن ھدیہ تقدیم ائدی. رِب ھابیلدان و اؤنونگ ھدیہ سیندن خوشلاندى، ۵ آما قائنه و اؤنونگ ھدیہ سینہ اِعتنا ائدمه‌دی. بو خاطرہ ده قائن چوخ قَصّالاندى و ایزی سالاندى. ۶ رِب قائنه دئدی: «نه ایچی قَصّالانمیشانگ؟ نه ایچی ایزینگ سالانمیش؟ ۷ اگر خوب ایشی گؤزینگ، آیا قبول اولونمانگ؟ آما اگر خوب ایشی گؤرمه‌ینگ؛ بیل کی گناه، قاپیدا کمین اوتورموش و سنه مُشتاق دیر، آما سَن اونا غالب گلہ‌سینگ.»

۸ قائن، اؤز کاکاسی ھابیلہ دئدی: «گل تا گئدهک اکین اوستونہ.» و اوندان کی اؤردا ایدیلار، قائن، اؤز کاکاسی ھابیلینگ ضدینه توردو آباقی و اؤنو اؤلدوردو. ۹ اوندان رِب، قائندن خَبر آلدی: «کاکانگ ھابیل ھاردا دیر؟» قائن دئدی: «بیلئمیرم، بئیہ من کاکامینگ ناتورویام؟» ۱۰ رِب دئدی: «سَن نه ایش گؤرموشینگ؟ کاکینگ قانی تورپاقدان منه فریاد ائدیر. ۱۱ ایندی سن بو تورپاقینگ لعنتی آلتیندا بانگ، او تورپاق کی آغیزی آچمیش تا کاکانگ قانینی کی سنینگ آلینگ ایّن توکولموش اوتا. ۱۲ او زامان کی یئر اوستونده اکین آکینگ، او داھا اؤز قوتینی سنه وئرمز. یئر اوستونده آواره و سرگردان اولارانگ.» ۱۳ قائن رَبه دئدی: «جَزام تَحْمَلِمَدَن آرْتیق دیر. ۱۴ باخ، بوگؤن منی بو تورپاقدان و اؤز حضورونگدان یازیا چاخارتیرانگ و منی یئر اوستونده آواره و سرگردان ائدیرینگ و ھر گس کی منی بولا، منی اؤلدورر.» ۱۵ اوندان رِب اونا دئدی: «یو، بئله اولماز، ھر گس کی قائنی اؤلدورسه، اوندان یئتدی دفعه آرْتیق اِنْتقام آلینار.» و رِب قائن اوستونہ بیر نیشانا قؤیدو تا ائدمیه بیرگس اؤنو بولاندا، اونا حملہ ائده. ۱۶ اوندان سورا قائن رَیّینگ حضوروندان یازیا چیخدی و عَدَن باغی نینگ شرق طرفینده، نود تورپاقیندا، منزل ائدی.

قائینگ نَسلی

۱۷ قائن، اؤز آروادی اینان یاخین لیگ ائدی و آروادی اوشاقلی اولدو و خنوخو دوغدو. اوندان سورا قائن بیر شهر دؤژتدی، شَهرینگ آدینی، اؤز اوغلو آدی اوستوندن، خنوخ قویدو. ۱۸ خنوخدان عیراد اولدو. عیراد محویائیلینگ بووآسی اولدو، محویائیل متوشائیلینگ بووآسی اولدو، متوشائیل لِمکینگ بووآسی اولدو. ۱۹ لِمک ایکی آرواد آلدی: بیرینینگ آدی عاده ایدی و او بیرینینگ آدی ظَلَه ایدی. ۲۰ عاده یابالی دوغدو. یابال او آداملارینگ جَدی اولدو کی چادردا زندلیگ ائدیرلردی و چوبان لیگ ائدیرلردی. ۲۱ اُونونگ کاکاسی نینگ آدی یوبال ایدی. یوبال واری او آداملارینگ جَدی اولدو کی ظَنبور و نی چالیرلاردی. ۲۲ ظَلَه ده توبال قائینی دوغدو. توبال قائن بُزندان و دَمیردن واری رَقم آزار دؤزه تیردی. توبال قائینگ باجیسی آدی نَعمه ایدی. ۲۳ لِمک اؤز آروادلارینا دئدی:

«ای عاده، ای ظَلَه، سَسیمی ائشیدینز،

ای لِمکینگ آروادلاری، سؤز لیمه قولاق آسینز:

بیر کیشی بی، بو سَبریه کی منی یارالادی اؤلدورموشام؛

بیر جاهالی، بو سَبریه کی منی ووردو.

۲۴ اگر قائن اؤلدورمکی نینگ انتقامی یئتدی دفعه آرتیق اول،

پس لِمک اؤلدورمکی نینگ انتقامی یئتمیش یئتدی دفعه آرتیق اولور.»

شِیث و اِنوش

۲۵ آدَم، گئنه اؤز آروادی حَوّا اینان یاخین لیگ ائدی و حَوّا بیر اوغول دوغدو و اُونونگ آدینی شِیث قویدو و دئدی: «هابیل یئرینه کی قائن اُونو اؤلدوردو، تارئ منیم ایچی بیر آیری نَسَل تَعیین ائدی.» ۲۶ شِیثینگ ده بیر اوغلو اولدو و اُونونگ آدینی اِنوش قویدو. او زاماندا خَلخ رَیینگ آدینا کُفر ائدمکه باشلادیلار.

۵

آدَمَدَن نوحانچاز اولان نَسَل لر

۱ آدَمینگ نَسلی تاریخچه سی بئله دیر. تارئ انسانی یاراداندا، اُونو تارئ یا بنزه یَن یاراتدی. ۲ تارئ اوللاری کیشی و آرواد یاراتدی، اوللارا بَرکت وئردی و اوللاری یاراتدیگی گؤنده، اوللاری 'انسان' چاغیردی.

۳ آدَم، يوز اوتوز ياشيندا ايدى كى، بير اوغلو اولدو كى اؤزونه بنزه ييردى و اؤز شمایلينده ايدى و آدينى شِيث قۇيدو. ۴ شِيث دنيايا گلندن سورا، آدَم سَكِيز يوز ايل داها زندليگ ائدى و آيرى اوغوللارى و قيزلرى ده اولدو. ۵ آدَم دوقوز يوز اوتوز ايل عُمر ائدى و اؤلدو.

6

آداملارينگ فسادا چكيلمكى

۱ آداملار يئر اوستونده چوخ اولماگا باشلاديلار و اوللار ايچى قيزلر دوغولدو. ۲ تارئ اوغوللارى گوردولر كى انسان قيزلرى چوخ قَشَنگ ديرلر. اوللار هر بيريني كى بگنديلر، اؤزلرينه آروادليگا آلديلار. ۳ رَب دئدى: «منيم روحوم ابدنچاز انسان ايچينده قالماز، بو سبريه كى او بَشَر دير. اؤنونگ عُمرى يوز ايگيرى ايل اولور.» ۴ او گؤنلرده و اوندان سورا، نِفيليم كى غول پيكرلر نَسلى ايدى، يئر اوستونده ايديلر؛ او زامان كى تارئ اوغوللارى، انسان قيزلرى ايتن ياخين ليگ ائديلر و انسان قيزلرى اوللار ايچى اوشاقلار دوغولار. بو غول پيكرلر قديم دورانى نينگ گؤجلو آداملارى ايديلر. اوللار آد و سانلى آداملار ايديلر. ۵ رَب گوردو كى يئر اوستونده انسانينگ شرارتى چوخ دور و اؤنونگ اؤره كينده كى فكرلرينگ نيتلرى، فقط پيس ليگ دير. ۶ رَب انساني ياراتماكدان پئشمان اولدو و اؤره كيني غَم باسدى. ۷ رَب دئدى: «ياراتديگيم انساني يئر اوستوندن يوخ ائدهم؛ انساني، حيوانلارى، يئر ده سؤروئنلرى و گؤيده كى قوشلارى، بو سبريه كى اوللارينگ ياراتماكيندان پئشمان اولموشام.» ۸ آما نوح رَب گوزونده لطف بولدو.

نوح و سيل

۹ نوح سرگذشتى بئله دير: نوح بير صالح و اؤز نَسلى آراسيندا بير دُرستكار آدام ايدى. او، تارئ اينان يول گئديردى. ۱۰ نوح اوچ اوغول واريدي: سام، حام و يافت.

۱۱ تارئ نظرينده، يئر فسادا چكيلميش ايدى و ظلمدان دؤلموشدو. ۱۲ تارئ گوردو كى يئر ناغاد فاسد اولموش، بو سبريه كى دنياداكى آداملارينگ واريسى، يئر ده اؤز يوللاريني فاسد ائدميشلردى. ۱۳ تارئ نوحا دئدى: «تصميم توتموشام كى بوتون بَشَرى يوخ ائدم. چونكى اوللار سبرسينه، يئر ظلمدان

دۆلموش. باخ، من بَشْرَى و يئرى يوخ ائدهرم. ^{۱۴} اؤزونگ ايچى كوفر آغاجيندان بىر كشتى دؤرت و اؤنونگ ايچينده اُناقلا ر وور، و ايچينى و ياريسينى قيرلا. ^{۱۵} كشتى يى بئله دؤرت: اؤنونگ اوزاماسى يوز اوتوز بئش ارشين، ائى ايگيرى ايكى ارشين و بويو اون اوچ ارشين اولسون. ^{۱۶} كشتى نينگ باشيندان ياريم ارشين آشاغى، بىر پنجره دؤرت و كشتى نينگ دَرينى يان طرفه قؤى. اؤنو اوچ طبقه دؤرت: بىرى آلتدا، بىرى اورتادا، بىرى ده اوستده. ^{۱۷} باخ، من يئر اوستونه سيل يولا سالارام تا گؤى آلتيندا زندليگ نَفْسَى اولان جانلى لارينگ واريسى يوخ اولالار. يئر اوستونده كى لرينگ واريسى آرادان گئدهرلر. ^{۱۸} اما من عهدىمى سَنينگ ايئن باغلا يارام. سن، اوغوللارينگ، آروادينگ و گلين لرينگ ايئن كشتى يه مينه رينگ. ^{۱۹} بوتون جانلى مخلوق لاردان، بىر جفت اِرگك و ديشى، كشتى ايچينه آپار تا اوللارى اؤزونگ ايئن دئرى ساخلاتانگ. ^{۲۰} قوش لاردان اؤز جنسلرينه گؤره، حيوان لاردان اؤز جنسلرينه گؤره و يئر ده سؤروئلرينگ هر بيريندن اؤز جنسلرينه گؤره، بىر جفت سَنينگ يانينگ گلرلر تا اوللارى دئرى ساخلاتانگ. ^{۲۱} ائله بئله ده وارى رَقَم يئمهلر دَن گؤتور و آمبار ائد؛ تا هم سَنه، هم ده اوللارا خوركى اولا.» ^{۲۲} نوح ده بئله ائدى؛ هَرنه يى كى تارى اونا امر ائدميشدى، يئرینه ائتيرتدى.

۷

^۱ رِب نوحا دئدى: «سن بوتون اوبايينگ آدمى اينان، وارينز بئلينه كشتى ايچينه گئدينز، بو سَبْرِيه كى فقط سَنى بو نَسْل ايچينده صالح گؤرموشم. ^۲ هر پاك حيواندان، يئتىدى جفت، اِرگك و ديشى و هر نَجس حيواندان بىر جفت اِرگك و ديشى اؤزونگ ايئن آپار. ^۳ گؤيونگ قوش لاريندان ده، يئتىدى جفت اِرگك و ديشى اؤزونگ ايئن آپار تا اوللارينگ نَسْل لرينى يئر اوستونده دئرى ساخلاتانگ. ^۴ چونكى من يئتىدى گؤندن سورا، قيرخ گؤن-قيرخ گئجه يئر اوستونه ياغيش ياغديرارام و وارى او جانلى لارى كى ياراتميشام يئر اوستوندن يوخ ائدهرم.» ^۵ نوح، هَرنه يى كى رِب اونا امر ائدميشدى، يئرینه ائتيرتدى. ^۶ يئر اوستونه سيل گئنده نوح آلتى يوز ياشا ياخين ايدى. ^۷ نوح، اوغوللارى، آروادى و گلين لرى، وارى بئلينه كشتى ايچينه گئتديلر تا سيل سويوندان آمان قالالار. ^۸ پاك حيوان لاردان و نَجس حيوان لاردان، قوش لاردان، وارى يئر ده سؤروئل لردن، ^۹ جفت-جفت، اِرگك و ديشى، نوح يانينا گلديلر و كشتى ايچينه

گئندیلر؛ ائله اوله‌یین کی تارئ نوحا امر ائدمیشدی. ۱۰ یئندی گؤندن سورا، یئر اوستونه سیل گلدی.

۱۱ نوح زندلیگی نینگ آلتی یوزینجی ایلینده، ایکینجی آیینگ اون یئندینجی گؤنونه، عمیق لیگ لرده کی سولار چاتلادیلار و شدت ایئن، یئر ایزینه چیخدیلر و گؤیینگ پنجره لری آچیلدی. ۱۲ یئر اوستونه قیرخ گؤن-قیرخ گئجه یاغیش یاغدی. ۱۳ ائله او گؤن، نوح و اوغوللاری، سام و حام و یافث، و نوحونگ آروادی و اوچ گلینی، واری بئلینه کشتی ایچینه گئدیلر. ۱۴ اوللار و واری رقم وحشی حیوان، واری رقم مال-حیوان، واری رقم یئرده سؤرونن، واری رقم گؤیده اوچان جانلی و واری رقم قاناتلی جانلی، اوز جنس لرینه گوره کشتی ایچینه گئدیلر. ۱۵ زندلیگ نَفْسی اولان جانلی لارینگ واریسی، جفت-جفت، نوح ایئن، کشتی ایچینه گئدیلر. ۱۶ ائله اوله‌یین کی تارئ نوحا امر ائدمیشدی، بوتون جانلی لاردان، ایرکک و دیشی، کشتی ایچینه گئدیلر. اوللارینگ دالی آردیندان ده رب دری باغلا دی.

۱۷ قیرخ گؤن یئر اوستونه سیل گلدی و سو چوخالدى و کشتی پی یئردن اوخاری ائدی. ۱۸ سولار اوخاری گلدیلر و بوروجه یئرہ غالب اولدولار و کشتی، سو ایزینه گلدی. ۱۹ سولار یئر ایزینی ائله توتدولار کی گؤی آلتیندا کی اوجا داغلارینگ واریسی، پناه اولدولار. ۲۰ سولار داغلارینگ باشیندان آلتی آرشین اوخاری گئدیلر و اوللاری پناه ائدیلر. ۲۱ یئر اوستونده تَرپنن جانلی لارینگ واریسی؛ قوش لار، مال-حیوان لار، وحشی حیوان لار، یئرده سؤروننلر و بوتون انسانلار یوخ اولدولار. ۲۲ واری قورولوقدا زندلیگ ائدنلر کی زندلیگ نَفْسی وارلاریدی، اؤلدولر. ۲۳ رب یئر اوستونده کی جانلی لارینگ واریسی یوخ ائدی، انسان لاردان توتמוש، حیوان لارا، یئرده سؤرونن لره و گؤیده کی قوش لارانچاز، واری زاد یئر اوستونده یوخ اولدو. فقط نوح و اؤنونگ ایئن کشتی ایچینده کی لر قالدیلار. ۲۴ سو، یوز آلی گؤن یئرہ غالب ایدی.

۸

سیلینگ آخوری

۱ آما تارئ نوحو و اؤنونگ ایئن کشتی ایچینده کی وحشی حیوان لار و مال-حیوان لارینگ واریسی، یادا گتیردی. تارئ یئر اوستونه بیر یئل آسیدردی و سولار آزالماگا باشلادیلار. ۲ تارئ عمیق لیگ لرده کی سولاری توردورتدو و

گۆيىنگ پىنجىرەلەرنى باغلادى، ياغىشى آچدى. ^۳ سو، يواش-يواش يئر اوستوندىن آزالدى. يوز آللى گۆن گچىدىن سورا، سولار آزالمىش ايدى. ^۴ يىتدىنچى آيىنگ، اون يىتدىنچى گۆنۈندە، كشتى آرات داغلارينا اوتوردو. ^۵ اۋنونجو آيانچاز، سو يواش-يواش آزاليردى، اۋنونجو آيىنگ بىرىنچى گۆنو، داغلارنىڭ باشى آلەيىنە چىخدى.

^۶ قىرخ گۆندىن سورا نوح، كشتى اىچى دۆزەدەن پىنجىرەپى آچدى ^۷ و بىر قارغايى ويل ائدى؛ قارغا يئر قورويانانچاز سولار اوستوندىە اۋچىردى. ^۸ اوندان سورا نوح بىر گۆي آرچىن ويل ائدى تا گۆرە كى آيا سو يئر اوستوندىن آزالمىش. ^۹ آما گۆي آرچىن ھىچ يئر بولمادى تا اۋرا قونا بو سېرىە كى خلى بوتون يئر اوستوندىە سو وار ايدى پس نوح يانينا، كشتى يە دۇندو. نوح آلىنى اوزاندى، گۆي آرچىنى توتدو و اۋز يانينا، كشتى اىچىنە گتىردى. ^{۱۰} نوح يىتدى گۆن داھا صېر ائدى و گىنە گۆي آرچىنى كشتىدىن يازيا يوللادى. ^{۱۱} آغشام چاغى، گۆي آرچىن اۋنونگ يانينا دۇندو. گۆي آرچىنىڭ دىمىدىگىندە بىر تازا قازىلمىش زيتان برگى وار ايدى. پس نوح بىلدى كى سو يئر اوستوندىن آزالمىش. ^{۱۲} او يىتدى گۆن داھا صېر ائدى و گۆي آرچىنى يوللادى، و او گۆي آرچىن داھا گىرى بو كولمەدى.

^{۱۳} نوح غمىرىنىڭ آلتى يوز بىرىنچى ايلىندە، بىرىنچى آيىنگ بىرىنچى گۆنۈندە، سو يئر اوستوندىن قورودو. نوح كشتى بى اۋرتىن سېرپوشى گۆتوردو و گۆردو كى يئر اۋزونونگ سو يو قوروموش آما يئر چامور دور. ^{۱۴} ايكىنچى آيىنگ اىگىرى يىتدىنچى گۆنۈندە، يئر قوروموشدو. ^{۱۵} او زامان تارى نوحا دئدى: ^{۱۶} «كشتىدىن يازيا چىخ، آروادىنگ، اوغوللارنىڭ و گلېنلەرنىڭ دە اۋزونگ ايتىن كشتىدىن چىخارت. ^{۱۷} سىنىڭ ايتىن اولان جانلىلارنىڭ وارىسىنى؛ قوشلارى، حيوانلارى و يىردە سۆزۈنلەرى اۋزونگ ايتىن يازيا چىخارت. قۇي تا يئر اوستونو دۆلدورالار، ئمەرەلى اولالار و چوخالالار.» ^{۱۸} نوح، اوغوللارى، آروادى و گلېنلەرى ايتىن، وارى بئلىنە كشتىدىن يازيا چىخدىلەر. ^{۱۹} بوتون وحشى حيوانلار، بوتون يىردە سۆزۈنلەر، بوتون قوشلار و يئر اوستوندىە تىپىن جانلىلارنىڭ وارىسى، بئىلە-بئىلە كشتىدىن يازيا چىخدىلەر.

تارىنىڭ عھدى نوح اينان

^{۲۰} نوح رېبە قوربانلوق تىقىم ائدىمك اىچى بىر قوربانگاە دۆرتدى. او، وارى رىم پاك حيواندان و پاك قوشدان گۆتوردو و اۋرادا ياندىرمالى قوربانلوق تىقىم

اٲدی. ^{۲۱} خوش ایس رُب مَشامینا ائتیشَنده، رُب اؤز اؤره کینده دئدی: «داها هئچ وخت یئرئ انسان سَبرسینه لَعت ائدمه م، هرچند اوشاقلیگدان اولارینگ اؤره کلرئ نینگ نیتئ، همیشه پیس لیگ دیر و ایندی ائدیگیم له یین داها هئچ وخت جانلی لارینگ واریسینی، یوخ ائدمه م.

^{۲۲} «تا دنیا وار

اکمک و بیچمک، سویوق و ایستی،
توسان و قیش، و گئجه و گؤندوز
آرادان گئدمز.»

۹

^۱ تارئ نوحا و اؤنونگ اوغوللارینا بَرت وئردی و اوللارا دئدی: «ئمره لی اولینز، چوخالینز و یئر اوستونو دؤلدورینز. ^۲ سیزینگ قورخینز، سیزینگ وَحَشْتینز بوتون یئر اوستونده کی جانلی لارینگ جانینا دؤشُر، بوتون قوش لارینگ جانینا، بوتون یئرده سؤرونلرینگ جانینا و بوتون دریا داکی بالیق لارینگ جانینا. اوللار سیزینگ اختیارینزا قؤیولموشلار. ^۳ ائله او طور کی ایلرتر یاشیل اوتلاری سیزه وئردیم تا سیزینگ خورکینز اولا، ایندی ده واری زادی سیزه وئریم. تَرپن جانلی لارینگ واریسی، سیزه خورکی اولارلار. ^۴ آما آتی، قانی اینان کی اؤنونگ جانی دیر، یئمیه سینز. ^۵ یقین بیلینز کی من، قانینزداکی جان سَبرسینه، قانینزینگ قِصاصینی آلام. قانینزینگ قِصاصینی هر حیواندان کی اؤنو تۆکه آلام. هر آدمی دا کی بیر آیری آدامینگ قانینی تۆکه، قِصاص ائده رَم.

^۱ «هَرگَس کی انسان قانی تۆکه،

اؤنونگ قانی ده، انسان آلی ایئن تۆکولر.

بو سَبریه کی تارئ انسانی، اؤز شمایلینده یاراتدی.

^۷ و سیز، ئمره لی اولینز و چوخالینز، سایقوشدا چوخ اولینز، و یئر اوستونده

چوخالینز.»

^۸ تارئ نوحا و اؤنونگ اوغوللارینا دئدی: ^۹ «باخ، من اؤز عه دیمی سیزینگ ایئن و سیزدن سورا گلن نَسَلینز ایئن باغلا ییرام، ^{۱۰} و ائله بئله ده بو عه دی سیزینگ ایئن اولان جانلی مخلوق لار اینان، قوش لار اینان، مال-حیوان لار اینان و بوتون وحشی حیوان لار اینان کی کشتیدن یازیا چیخدی لر و سیزینگ ایئن یئر

اوستونده دیرلر، باغلاپیرام. بو یئر اوستونونگ واری وحشی حیوانلاری ایچی دیر. ^{۱۱} من سیزینگ ایئن عهد ائدیرم کی داها هئچ وخت جانلی لارینگ واریسی سیل ایئن یوخ اولمازلار و داها هئچ وخت یئر اوستونه، بیر بئله ویرانا ائدن سیل گلمز. ^{۱۲} و تارئ دئدی: «او عهدینگ نیشاناسی کی من اؤنو سیزینگ ایئن و سیزینگ ایئن اولان جانلی لارینگ واریسی اینان و سیزدن سورا گلن نسل لرینگ واریسی اینان باغلامیشام؛ بو دور کی ^{۱۳} اؤز کمانیمی بولوتدا قویرام تا من و یئر آراسینداکی عهدینگ نیشاناسی اول. ^{۱۴} هر زمان کی من یئر اوستونه بولوت گتیرم کمان، بولوتدا گورولر ^{۱۵} و اوندا من او عهدی کی سیزینگ ایئن و جانلی مخلوق لارینگ واریسی اینان باغلامیشام، یادا سالارام. داها هئچ وخت سولار بیر بئله بین سیل اولمازلار کی جانلی مخلوق لارینگ واریسی یوخ ائدئر. ^{۱۶} بولوتدا کمان گورولنده، من اؤنو گوررم و او آبدی عهدی کی تارئ و یئر اوستونده زندلیگ ائدن بوتون جانلی مخلوق لار آراسیندا وار، یادا سالارام.» ^{۱۷} تارئ نوحا دئدی: «او عهدینگ نیشاناسی کی من اؤنو یئر اوستونده زندلیگ ائدن بوتون جانلی مخلوق لار اینان باغلامیشام، بو دور.»

نوحونگ اوغوللاری

^{۱۸} نوحونگ اوغوللاری کی کشتیدن چیخدیئر، بوللار ایدیئر: سام، حام و یافث. حام گنعان بووآسیدی. ^{۱۹} نوحونگ اوچ اوغلو بوللار ایدیئر و یئر اوستونده کی آداملارینگ واریسی اوللاردان آیاق توتدولار.

۱۱

بابل بُرجی

^۱ بوتون دنیا، بیر دیل و بیر دانیشیق وار ایدی. ^۲ خَلخ شرقه کؤچنده، شنعار تورپاقیندا بیر هامار دشت بولدولار و اوردان منزل ائدیئر. ^۳ اوللار بیر بیره دئدیئر: «گلینز تا خشت دؤرتک و اوللاری خوب بیشیرک.» اوللار داش یئرینه خشت، و ملات یئرینه قیر ایشله تدیئر. ^۴ گئنه دئدیئر: «گلینز تا اؤزوموزه بیر شهر دؤرتک و اؤنونگ ایچینده بیر اوجا بُرج بنا ائدک، ائله اوجا کی باشی گوی لره ائتیشه و اؤز آدیمیزی اوجالادا، تا ائدمیه کی بوتون یئر اوستونده داغیلاک.» ^۵ رب آشاغی گلدی تا او شهری و بُرجی کی بشر اولدلاری دؤرتیرلر ایدی، گوره. ^۶ رب دئدی: «باخ، اوللارینگ واریسی بیر خَلخ دیرلر و واریسی نینگ دیلی بیر

دیر و بو تازا اوللار ایشی نینگ اولی دیر. ایندی هر ایش کی سئیئر گوژر، اوللار ایچی غیرممکن اولماز. ^۷ گلینز گئدک آشای و اورد ا اوللارینگ دیل لرینی قریشدیرک تا بیر بیر گپینی آنگلامیلار. ^۸ پس، رِب اوللاری بوتون یئر اوستونده داغیتدی؛ و اوللار شَهری دُزْتَمَكْدَن اَل چکدیلر. ^۹ اُورا اوستونه بابل آدی قُویولدو، بو سَبْرِه کی رِب، اُوردا بوتون دنیادای آداملارینگ دیلینی قریشدیردی. بابل آدی کتابینگ اصل دیلینده کی عبرانی دیر، یعنی قَریشیق. رِب، اوللاری اُوردان بوتون یئر اوستونده داغیتدی.

آبرام اوباسی

^{۲۷} تَارَحینگ نَسْلی تاریخچه سی بئله دیر: تَارَح، آبرام، ناحور و هاران بووآسیدی. هاران، لوط بووآسیدی. ^{۲۸} هاران، اوندا کی بووآسی تَارَح حلی دئری ایدی اؤز زادگاهیندا یعنی گلدانلی لَرینگ اور شَهْرینده اُلدو. ^{۲۹} آبرام و ناحور ائولندیلر. آبرام آروادی نینگ آدی، سارای و ناحور آروادی نینگ آدی، ملکه ایدی. ملکه هاران قیزی ایدی. هاران بیر آیری اولاد ده واریدی کی آدی یسکه ایدی. ^{۳۰} سارای دوغماز ایدی و اولاد یوخیدی.

^{۳۱} تَارَح، اؤز اوغلو آبرامی، اؤز نوه سی لوطو کی هاران اوغلو ایدی، و اؤز گلینی سارای بی کی آبرام آروادی ایدی، گُتوردو، و واری بئلینه گلدانلی لَرینگ اور شَهْریندن چیخدیلر تا گنعان تورپاقینا گئدُر. اما حَران شَهْرینه ائتیشنده، اُوردا منزل ائدیلر. ^{۳۲} تَارَح ایکی یوز بئش ایل عُمُر ائدی و حَران شَهْرینده اُلدو.

۱۲

تاری آبرامی چاغیریر

^۱ رِب آبراما دئدی: «اؤز تورپاقینگدان، اؤز قوحومو خویشلرینگ آراسیندان و بووآنگ ائویندن یازیا چیخ و او یئرِه کی سنِه گُورسده رَم گئد. ^۲ من سندن بیر بویوک مَلت دوردَرَم و سنِه بَرکت وئره رَم، آدینگ اوجالدارام و سن بیر بَرکت اولارانگ. ^۳ سنِه بَرکت وئرنلره، بَرکت وئره رَم. سنی لَعنت ائدَنلری، لَعنت ائده رَم و یئر اوستونده کی مَلت لَرینگ واریمی، سنینگ طریقینگدن بَرکت توتارلار.»

^۴ آبرام، ائله او طور کی رِب اونا آمر ائدمیشدی، گئتدی. لوط ده اُونونگ ایتن گئتدی. آبرام یئدمیش بئش یاشیندا ایدی کی حَران شَهْریندن چیخدی. ^۵ آبرام،

اؤز آروادی سارای پی، کاکاسی اوغلو لوطو، بوتون دارالیگینی و غلام لارینی، کی حران شہرینده آلہ گتیرمیشدی گؤتوردو و گنعان تورپاقینا ساری، یولا دؤشدو. اوللار ائتیشدی لر گنعان تورپاقینا. ^۶ ابرام او منطقه ده، ایلری گتتدی تا موردهده کی بلوط یئرینه ائتیشدی. مورہ شکیم شہرینده ایدی. او زاماندا، گنعانلی لر او تورپاقدا ایدی لر. ^۷ اوندان سورا رب ابراما ظاهر اولدو و دئدی: «بو تورپاقی، سنینگ نسلینگه باغیشلایارام.» ابرام اؤردا، رب ایچی کی اونا ظاهر اولموشدو، بیر قوربانگاہ دؤرتدی. ^۸ ابرام اؤردان او داغلیگا کی بیتئیل شرقینده ایدی کؤچدو و اؤردا چادر ووردو. بیتئیل، چادرینگ غرب طرفینده ایدی و عای، چادرینگ شرق طرفینده ایدی. ابرام اؤردا ربہ بیر قوربانگاہ دؤرتدی و رتینگ آدینی چاغیردی. ^۹ ابرام، کؤچه-کؤچه نِگبه ساری گتتدی.

ابرام و سارای مصرده

^{۱۰} او تورپاقدا، قحطلوق دؤشدو. پس ابرام مصره کؤچدو تا بیر مُدت اؤردا قالا، بو سبریه کی اؤردا قحطلوق چوخ سخت ایدی. ^{۱۱} او، مصره یاخین اولاندا، اؤز آروادی سارای یا دئدی: «باخ، من بیلیرم کی سن بیر قشنگ آروادانگ. ^{۱۲} مصرلی لر سنی گؤزنده، دئیهرلر: ”بو اؤنونگ آروادی دیر.“ و منی اؤلدوررلر، آما سنی دئری ساخلایارلار. ^{۱۳} سن دی کی منیم باجیمانگ، تا سنینگ سبرینگه، منیم ایتن خوب رووال ائدر و جانیم، آزاد قالا.» ^{۱۴} ابرام مصره گنده، مصرلی لر گؤردولر کی آرواد چوخ قشنگ دیر. ^{۱۵} فرعونونگ امیرلری سارای پی گؤزنده، فرعون یانیندا اوندان چوخ تعریفله دیلر و سارای پی، فرعون کاخینا آپاردیلار. ^{۱۶} سارای خاطرینه، فرعون ابرام اینان خوب رووال ائدی؛ و اونا دووآرلار، مال-حیوان لار، یرکک و دیشی آشکر، نوکرلر، گنیزلر و دؤوه لر وئردی. ^{۱۷} آما رب، ابرام آروادی سارای سبرسینه فرعون و اؤنونگ کاخی آداملارینی، چوخ سخت بلالارا دچار ائدی. ^{۱۸} پس فرعون ابرامی چاغیردی و دئدی: «بو نه ایش دیر کی منیم حقیمدہ گؤرموشینگ؟ نه ایچی منه دئمه دینگ کی بو آرواد، سنینگ آروادینگ دیر؟ ^{۱۹} نه ایچی دئدینگ، ”بو منیم باجیم دیر.“ کی من اؤنو اؤزومه، آروادلیگا آلدیم؟ باخ، بو آروادینگ، اؤنو گؤتور، گند.» ^{۲۰} اونا فرعون، اؤز آداملارینا، ابرام حقیمنده فرمان وئردی و اوللار ابرامی، آروادی اینان و هرنه ایتن کی واریدی، یولا سالدیلار.

تاری، لوطو قورتاری

۱ آغشام چاغی، ایکی فرشته سُدوم شَهرینه گلدیلر. لوط، شَهرینگ دروازه‌سی یانیندا اوتورموشدو. لوط، فرشته‌لری گۆزنده، توردو آياقی، اوللارینگ پیشوازینا گئتدی، یئرنجاز اگیلدی و دئدی: ۲ «آقالاریم، خواهش ائدیرم نوکرینز ائوینه گلینز، گنجه‌پی بوردا گچیردینز و قیچ‌لرینزی یویونز. اوندان سورا سحر تورینز آياقی و یولونزونگ قالیقینی گئدینز.» اوللار دئدیلر: «یو، بیز گنجه‌پی شَهرینگ میدانیندا گچیره‌رک.» ۳ آما لوط اوللارا چوخ اصرار ائدی؛ آخوردان اوللار، لوط اینان اؤنونگ ائوینه گئتدیلر. لوط اوللار ایچی بیر قوناقلوق وئردی، خَمیرمایا سیز چۆره‌ک ائدی و اوللار یئدیلر. ۴ آما اوللارینگ یاتماکیندان ایلری، سُدوم شَهری‌نینگ بوتون کیشی‌لری، جاهالدان توتموش، قوجایانچاز، ائوینگ دئییرینی آلدیلار. ۵ اوللار لوطو چاغیردی‌لار و دئدیلر: «او کیشی‌لر کی بوگنجه سَنینگ یانینگا گلدیلر هاردا دیرلار؟ اوللاری بیزیم یانیمیزا گتیر تا اوللار اینان یاخین‌لیگ ائدک.» ۶ لوط یازیا اوللار یانینا گئتدی، دالی آردیندان ده، دری باغلا‌دی ۷ و دئدی: «کاکالاریم، خواهش ائدیرم پیس‌لیگ ائدمه‌ینز. ۸ باخینز، منده ایکی قیز وار کی آره گئدمه‌میشلر. قوینز تا اوللاری سیزینگ یانینزا گتیرم و هر ایش کی سئیرینز، اوللار اینان گۆرونز. فقط بو کیشی‌لرده ایشینز اولماسین، چونکی اوللار، منیم ائویمینگ قوناق‌لاری دیرلر.» ۹ قاپیداکی آداملار دئدیلر: «گئری‌تور!» و دئدیلر: «بو آدام بیر غریبه‌ایدی کی بیزیم آرامیزا گلدی، آما ایندی بیزه قاضی‌لیگ ائدیر! باخ، ایندی سَنینگ اینن اوللاردان یامان‌تر ائده‌رک.» اوللار لوطا شَدّت اینن هُجوم گتیردیلر و یاخین اولدولار تا دری سیندیزلر. ۱۰ آما او فرشته‌لر آل‌لرینی اوزاتدی‌لار، لوطو اؤز یانلارینا ائو ایچینه چکدیلر و دری باغلا‌دی‌لار. ۱۱ اوللار، قاپیدا توران آداملاری، کوچوکدان بویوکه، کور ائدیلر. و بئله اوللار دری بولا بیلمه‌دیلر.

۱۲ اوندان سورا او کیشی‌لر لوطا دئدیلر: «بوردا آیری گس ده وارینگ؟ کوره‌کن‌لرینگ، اوغول‌لارینگ، قیز‌لرینگ و هر گس کی سَنینگ اینن قوحوملوق واری، واریسینی بو شَهردن چیخارت ۱۳ چونکی بیز سئیزک بورای یوخ ائدک؛ بو سَبریه کی او فریادلار کی بو خَلخینگ ضَدینه رُب حضورونا ائتیشمیش، چوخ دور، بو سَبریه ده، رُب بیزی یوللامیش تا بو شَهری نابود ائدک.» ۱۴ پس لوط

گنتدی تا کوره گنلری ایئن کی سئیرلردی قیزلری ایئن ائولتئر، دانیشا. اوللارا دئدی: «تورینز آیاقی و بوردان چیخینز، چونکی رب سئیر ائله بو تزلینگده بو شہری نابود ائده.» اما کوره گنلری گمان ائدیلر کی او، شوخلوق ائدیر.

^{۱۵} آلاجا قزنگی، فرشته لر لوطو تلسدیردیلر و دئدیلر: «تور آیاقی، آروادینگ و ایکی قیزینگ کی بوردا دیرلار، گو تور و گند تا ائدمیه کی سیز ده، شہر باشینا گلن جزادا نابود اولاینز.» ^{۱۶} لوط معطل ائدیردی، اما چونکی رب اونا رحمت واریدی، او کیشی لر، او و اؤنونگ آروادی و ایکی قیزی نینگ آل لربندن توتدولار و شہردن یازیا چیخارتدیلار. ^{۱۷} اوللاری چیخارتاندا، او کیشی لرینگ بیر دئدی: «جانینزی ساخلاماک ایچی قچینز، دالینز آردینا باخماینز. بو دره نینگ هئچ یئرینده تورماینز، یال لارا قچینز، تا ائدمیه نابود اولاینز.» ^{۱۸} لوط دئدی: «آقام، بئله یین اولماسین! ^{۱۹} ایندی بو نوکرینگ، سنینگ گوزونگده لطف بولموش و اوز بویوک رحمتینگ، جانیمی ساخلاماک اینان، منه گورسد میشینگ. اما من یال لارا قچه بیلمه ییرم؛ ائدمیه کی بو بلا منه ائتیشه و هلاک اولام. ^{۲۰} باخ، بو یاخین لرده بیر کوچوک شہر وار کی اؤرا قچه بیلیرم؛ بئیه اؤرا بیر کوچوک شہر ده ییل؟ قوی تا اؤرا قچم تا دئری قلام.» ^{۲۱} او کیشی لوطا دئدی: «سنه بو لطفی ده ائدهرم: سن دئین شہری ویرانا ائدمه م. ^{۲۲} تئز اول، اؤرا قچ! سن اؤرا ائتیشمکدن ایلری، من هئچ ایش گوره بیلیم.» بو اولان ایشلر سبرسینه، او شہر صوغر آدلاندی کی کتابینگ اصل دیلینده کی عبرانی دیر، یعنی کوچوک.

سُدوم شہری نینگ نابود اولماگی

^{۲۳} لوط صوغر شہرینه ائتیشنده، تازا گون چالمیشدی. ^{۲۴} اوندان سورا، رب گؤیدن سُدوم و عموره شہرلرینه، اوتلو گوگرد یاغدیددی. ^{۲۵} او شہرلری، بوتون دره بی، بوتون اؤرانینگ خلخینی و هر نه بی کی تورپاقدان گئیریدی نابود ائدی. ^{۲۶} اما چونکی لوطونگ آروادی بوکولدو و دالی آردینا باخدی، بیر دوز ستونو اولدو.

^{۲۷} سحر دانی، ابراهیم تور دو آیاقی و او یئرہ کی اؤردا، ربینگ حضوروندا تورموشدو، گنتدی. ^{۲۸} و سُدوم و عموره شہرلرینه و بوتون دره یه باخدی و گوردو کی او سرزمینینگ تیتی، تنور تیتی له یین، گویہ گئدیر.

^{۲۹} و بئله اولدو کی، تارئ دره ده کی شہرلری نابود ائندہ، ابراهیمی یادا

سالدی، بو سبریه ده، او شہرلری ویرانا ائدندہ، لوطو ہلاکت ایچیندن چیخارتدی.

لوط و اؤنونگ قیزلری

۳۰ لوط صوعر شہریندن چیخدی و ایکی قیزی ایئن یالارداساکن اولدو، چونکی قورخیردی کی صوعرده زندلیگ ائده. پس ایکی قیزی ایئن بیر غاردا ساکن اولدو. ۳۱ بیر گؤن لوطونگ بویوک قیزی، کوچوک قیزه دئدی: «بووآمیز قوجالمیش و بورالاردا بیر کیشی یوخ کی دنیا رسمی اوستوندن، بیزیم ایئن یاخینلیگ ائده. ۳۲ گل تا بووآمیزا شراب ایجدیرک و اؤنونگ ایئن یاتاک تا بووآمیزدان، بیر نسلمیز اولا.» ۳۳ اولار او گئجه بووآلاری، لوطا شراب ایجدیردیلر. بویوک قیز گئتدی ایچری و بووآسی اینان یاتدی. اما بووآسی اؤنونگ هاچان یاتدیگی و توردیگیندان خبر اولمادی. ۳۴ او گؤنونگ صاباسی بویوک قیز، کوچوک قیزه دئدی: «باخ، دؤن گئجه من بووآم اینان یاتدیم. گل تا بوگئجه ده اونا شراب ایجدیرک و سن ده اؤنونگ ایئن یات تا بووآمیزدان، بیر نسلمیز اولا.» ۳۵ او گئجه گئنه بووآلارینا شراب ایجدیردیلر. کوچوک قیز گئتدی ایچری و بووآسی اینان یاتدی. اما بووآسی اؤنونگ هاچان یاتدیگی و توردیگیندان خبر اولمادی. ۳۶ و بئله اولدو کی لوطونگ ایکی قیزی ده، اؤز بووآلاریندان اوشاقلی اولدولار. ۳۷ بویوک قیز بیر اوغول دوغدو و اؤنونگ آدینی موآب قؤیدو. او، ایندیکی موآبلی لارینگ جدی دیر. ۳۸ کوچوک قیز ده بیر اوغول دوغدو و اؤنونگ آدینی بن-عمی قؤیدو. او، ایندیکی عمونلولارینگ جدی دیر.

۲۱

اسحاقینگ دنیا یا گلمکی

۱ رب، ائله او طور کی دئمیشدی سارایا نظر سالدی و اونا وئردیگی وعده پی، یئرینه ائتیردی. ۲ سارا اوشاقلی اولدو و ابراهیمینگ قوجالیگیندا، اونا بیر اوغول اوشاق دوغدو، ائله او زماندا کی تارئ اونا دئمیشدی. ۳ ابراهیم، سارا دوغان اوغلونونگ آدینی، اسحاق قؤیدو. ۴ ائله او طور کی تارئ ابراهیمآمر ائدمیشدی ابراهیم، اؤز اوغلو اسحاق سگیزینجی گؤنوندہ سئت ائدی. ۵ اسحاق دنیا یا گئندہ، ابراهیم یوز یاشیندا ایدی. ۶ سارا دئدی: «تارئ منیم

ایزیمی گۆلدوردو. هر گس کی بونو ائشیده، منیم این گۆلر.»^۷ و دئدی: «کیم ابراهیم دئییه بیلردی کی، سارا اوشاق لار آمیزر؟ آما اؤنونگ قوجالیگیندا، من اونا بیر اوغول اوشاق دوغموشام.»

۲۲

ابراهیمینک امتحانا چکیمکی

^۱ بو تفاقلاردان سورا، تارئ ابراهیمی امتحانا چکدی و اونا دئدی: «ابراهیم!» ابراهیم دئدی: «بویور، آمرینگدهیم!»^۲ تارئ دئدی: «اوغلونگ اسحاق، کی سنینگ بیر تک اوغلونگ دور و اؤنو چوخ سئیرینگ گۆتور، مورییا تورپاقینا گئد و اؤرداکی داغلارینگ بیرینده کی سنه دئیهرم اؤنو، منیم ایچی یانديرمالی قوربانلوق ائد.»^۳ ابراهیم سحر تئردن توردو آياقی و اشکینی پالاسلادی. ایکی آدام نوکرلریندن و اوغلو اسحاق گۆتوردو. او، یانديرمالی قوربانلوق ایچی اودون قیردی و او یئرہ ساری کی تارئ دئمیشدی، یولا دؤشدو.^۴ اؤچونجو گۆنده، ابراهیم اوخاری باخدی و او یئرہ ایراقدان گۆردو.^۵ اوندان سورا، اؤز نوکرلرینه دئدی: «سیز، اشک این بوردا قالینز؛ من این اوغول، بئلینه اؤرا گئدهرک، تارئ پی پرست ائدهرک و یانینزا گئری دؤنهرک.»^۶ ابراهیم یانديرمالی قوربانلوقونگ اودونونو گۆتوردو اوغلو اسحاقینگ چینینه قؤیدو، اوتو و چاقوی ده اؤز آینه آلدی و ایکی سی بئلینه گئتدیلر.^۷ اسحاق، بووآسی ابراهیم دئدی: «بووآ!» ابراهیم جواب وئردی: «دئی اوغلوم.» اسحاق دئدی: «باخ، اوت و اودون وار، پس یانديرمالی قوربانلوقونگ قوزوسو هاردا دیر؟»^۸ ابراهیم دئدی: «اوغلوم، تارئنینگ اؤزو، یانديرمالی قوربانلوقونگ قوزوسونو حاضرلایار.» و اوللار، ایکی سی بئلینه گئتدیلر.

^۹ اوندا کی او یئرہ کی تارئ ابراهیم دئمیشدی، ائتیشدیلر، ابراهیم اؤردا بیر قوربانگا ده دؤزندی، اودونلاری دیزدی و اسحاقینگ قیچ و قولونو باغلادی و قوربانگاها، اودونلارینگ اوستونه قؤیدو.^{۱۰} ابراهیم آلینی اوزاتدی و چاقوی گۆتوردو تا اوغلونونگ باشینی گسه.^{۱۱} آما رتینگ فرشته سی گؤیدن اؤنو چاغیردی و دئدی: «ابراهیم، ابراهیم!» ابراهیم دئدی: «بویور آمرینگدهیم!»^{۱۲} فرشته دئدی: «اوغولا آل اوزاتما و اوندا ایشینگ اولماسین. ایندی بیلیرم کی سن تارئدان قورخیرانگ چونکی اؤز تک اوغلونگو مئدن دریغ ائدمه دینگ.»^{۱۳} ابراهیم باشینی اوخاری ائدی و دالی آردیندا، بیر قوچ گۆردو کی شاخ لاری

اینان، بیر بوٽا ایچینده گیر ائدمیشدی. ابراهیم گئتدی قوچو گتیردی و اوغلو یئرینه، اؤنو یاندرمالی قوربانلوق ائدی. ^{۱۴} پس ابراهیم او یئرینگ آدینی، 'رَب حاضرلایار' قویدو؛ بو سبریه ده بوگوئنچاز دئییلیر: «رَبینگ داغیندا، حاضرلانا.»

^{۱۵} رَبینگ فرشته سی ایکینجی دفعه ایچی گویدن ابراهیمی چاغیردی و دئدی: ^{۱۶} «رَب دئیر: اؤز آدیما آند ایچمیشم، بوخاطره کی بو ایشی گورموشینگ و تَک اوغلونگو مندن دریغ ائدمه میشینگ، ^{۱۷} سنه بیر بویوک بَرکت و تره زَم، سَنینگ نَسَلینگی گویده کی اولدوزلار و دریا ساحلیندا کی قوم لارچاز چوخ ائده زَم. سَنینگ نَسَلینگی، اؤز دشمن لری نینگ شَه رلرینه آیه اولارلار. ^{۱۸} دنیانینگ بوتون مَلت لری سَنینگ نَسَلینگی طریقیندن بَرکت توتارلار، بو سبریه کی سَن منیم سوزومه قولاق آسدینگ.» ^{۱۹} اوندان سورا ابراهیم اؤز نوکر لری یانینا دؤندو و بتلینه یُرشَبَع شَه رینه گتتدیلر. ابراهیم یُرشَبَع شَه رینده منزل ائدی.

۲۵

ابراهیم اؤلمکی

^۷ ابراهیم یوز یئدمیش بئش ایل عُمُر ائدی. ^۸ او آخور کی نَفَسینی چَکدی و بیر اوزون و عَزتلی زندلیگدن سورا، عُمُر ی باش اولدو و اؤز خَلخینه قوشولدو. ^۹ ابراهیمینگ اوغوللاری، إِسحاق و اسماعیل اؤنو مَمَری شَه ری نینگ یاخینینده، مَکفیله غاریندا، عِفرونونگ یئر ی ایچینده تاپشیردیلار. عِفرون، حی تی صوخرونگ اوغلو ایدی. ^{۱۰} ابراهیم او یئر ی حی تی لردن آلمیشدی. ابراهیم اؤردا، آروادی سارا یانیندا تاپشیریلدی. ^{۱۱} ابراهیم اؤلندن سورا، تارئ اؤنونگ اوغلو إِسحاقا بَرکت وئردی. إِسحاق لَحی رُئی قویوسونونگ یاخینینده زندلیگ ائدیردی.

۳۷

یوسف اوخودا گوردوگو دیشلر

^۱ یَعقوب گنعان تورپاقیندا زندلیگ ائدی، ائله او تورپاق کی بووآسی إِسحاق اؤرا کؤچموش ایدی و اؤردا منزل ائدمیش ایدی. ^۲ یَعقوبونگ نَسلی

تاریخچەسى بئله دیر:

یوسف اون یئندی یاشار ایدی، او کاکالاری اینان سۇرویو چوبانلیگ ائدیردی. یوسف، بلهه و زلفه اوغوللاری اینان ایدی. بلهه و زلفه یوسفونگ بووآسی آروادلاری ایدیلار. یوسف، کاکالارینینگ پئس ایشلرینی بووآسینا خبەر وئیردی. ^۳ یعقوب یوسفو، باقی اوغوللاریندان آرتیق چوخ سئیردی، بو سبیه کی یوسف یعقوبونگ قوجالیگی دورانینینگ اوغلو ایدی. او، یوسفه بیر آعیانی رنگ به رنگ عابا دؤزئدی. ^۴ آما اوندا کی یوسفونگ کاکالاری گۆردولر کی بووآلاری، یوسفو اوللارینگ وارسیندن آرتیق چوخ سئیر، یوسفدن بیزار اولموشلار ایدی و خوش دیل اینان اؤنونگ اینان دانیشا بیلیمئیرلردی.

^۵ یوسف بیر دیش گۆردو و اؤنو کاکالاری ایچی تعریف ائدنده، اوللار آرتیق یوسفدن بیزار اولدولار. ^۱ یوسف اوللارا دئدی: «قولاق آسینز تا گۆردیگیم دیشی سیزه تعریف ائدم: ^۷ بیز آکین اوستونده بوغدالاری قودا قودا ائدیردیک؛ بیردن منیم قودام توردو آیاقی و شق توردو، آما سیزینگ قودالارینز منیم قودامینگ دئیرینی توتدولار و اونا باش ای دیلر.» ^۸ کاکالاری یوسفه دئدیلر: «گرچکدن سن بیزه حکم سؤره زینگ؟ یا گرچکدن سن بیزه آقالیگ ائد ره زینگ؟» بئله، یوسفونگ گۆردیگی دیشلری و سؤزلری سبرسینه، کاکالاری اوندان آرتیق تر ده بیزار اولدولار.

^۹ اوندان سورا یوسف بیر آیری دیش ده گۆردو و اؤنو کاکالارینا تعریف ائدی، دئدی: «باخینز، من بیر آیری دیش گۆرموشام؛ گۆردوم کی گۆن، آی و اون بیر اولدوز منه باش اگیرلردی.» ^{۱۰} آما یوسف، دیشینی بووآسینا و کاکالارینا تعریف ائدنده، بووآسی اؤنو هیلهدی و دئدی: «بو نه دیش دیر کی گۆرموشانگ؟ آیا گرچکدن من، آنانگ و کاکالارینگ سنه باش ای رک؟» ^{۱۱} و کاکالاری اونا بخیل لیگ ائدیلر، آما بووآسی بو سؤزو اؤز یادیندا ساخلاتدی.

یوسفونگ کاکالاری اؤنو ساتیرلار

^{۱۲} بیر گۆن یوسفونگ کاکالاری، شکیم شھرینینگ یاخینینه گئتدیلر تا بووآلارینینگ سؤروسونو اوتارالار. ^{۱۳} یعقوب یوسفه دئدی: «بئیه کاکالارینگ شکیم یاخین لیگینده سؤرو اوتارمئیرلار؟ گل تا سنی ده اوللار یانینا یوللایام.» یوسف بووآسینا دئدی: «آمرینگده ایم.» ^{۱۴} پس یعقوب اونا دئدی: «ایندی گئد، گۆر کاکالارینگ خوب دیرلار، سؤرو آزاد دیر؟ و منه خبەر گتیر.» و بئله

يوسفو، جبرون دَره سيندَن يوللادی.

يوسف شِكيمه گلدی. ^{۱۵} چؤلده گَزنده، بير آدام يوسف اينَن قَرشيلَشدی و بئلسيندَن خَبَر آلدی: «نه گَزيرينگ؟» ^{۱۶} يوسف دئدی: «کاکالاريم قولونجونا گزيريم.» و دئدی: «خواهش ائديرم منه دئ گؤرم اوللار سؤرويو هاردا اوتاريرلار؟» ^{۱۷} او کيشی دئدی: «بوردان کؤچموشلر، چونکی ائشيتديم کي دئيرلردی: ”دوتان منطقه سينه گئدک.“» پس يوسف، کاکالاری قولونجونا گئتدی و اوللاری دوتاندا بولدو.

^{۱۸} کاکالاری، اؤنو ايراقدان گؤردولر و بوندان ايلری کي يوسف اوللارا ائتیشه، اؤنونگ ضدينه نقشه چکدیلر تا بئلسینی اؤلدورلر. ^{۱۹} بير بيره دئدیلر: «دیش گؤزيميز گلير. ^{۲۰} ايندی گلينز تا اؤنو اؤلدورک و بو قويلارينگ بيرينه آتاک، اوندان سورا دا دئيهزک کي جاناوار اؤنو يئميش. اوندا گؤزک اؤنونگ گوردیگی ديشلر نيجه اولور.» ^{۲۱} آما رئوبين بونو ائشيدنده، يوسف اوللارينگ آيندَن قورتاردی و دئدی: «قؤييز تا جانینی آلمايک.» ^{۲۲} رئوبين اوللارا دئدی: «قان تۆکمه ييز، اؤنو بو بياباندا قويويا آتيز، آما اؤنونگ اوستونه آل اوزاتمايز.» بونو بو خاطره دئدی کي يوسف اوللارينگ آيندَن قورتارا و بوواسينا بؤکه. ^{۲۳} پس يوسف اؤز کاکالارينا ائتيشنده، اوللار يوسف گئيدیگی اعیانی رنگ به رنگ عابایي داليندان چيخارتدیلار، ^{۲۴} اؤزونو ده توتدولار و قويويا آتدیلار. قويو خالی ایدی؛ ايچينده سو يوخ ایدی.

^{۲۵} اوندا اوتوردولار تا چؤرهک يئتلر. باخدیلار گؤردولر کي ايراقدان بير کاروان اسماعیلی لردَن جلعاد دياريندان گلير. اوللار دؤوه لرينه عَطْرلی صَمغ، بَلَسان و مُر ايکله ميشلردی و مِصره آپاريرلاردی. ^{۲۶} اوندا يهودا کاکالارينا دئدی: «فايده سی نه دير کي کاکامیزی اؤلدورک و قانی اوستونو ده اؤرتک؟» ^{۲۷} قؤييز اؤنو اسماعیلی لره ساتاک، گلينز اؤنونگ اوستونه آل اوزاتمايک، بو خاطره کي او ييزيم کاکاميز دير، بير آت و ديرناقاک.» کاکالاری دا اونا قولاق آسدیلار. ^{۲۸} پس مديانلی تاجرلر گچنده، يوسفونگ کاکالاری اؤنو قويو ايچيندَن چکدیلر و چيخارتدیلار يازيا. اوللار يوسفو ايگيرمی نُقره سِگه يه، اسماعیلی لره ساتدیلار. اوللار دا يوسفو مِصره آپاردیلار.

^{۲۹} اوندا کي رئوبين قويو قيراقينا گئتدی و گؤردو کي يوسف قويو ايچينده ده ييل، اؤز يقه سینی ايرتدی ^{۳۰} و کاکالاری يانينا گئری دؤندو و دئدی: «اوغول يوخ، ايندی من هاينا گئدم؟» ^{۳۱} او زامان اوللار يوسفونگ عاباسینی

گوتوردولر، بیر ارگک گچی باش کسدیلر و اؤنونگ عباسینی قانا باتیردیلار. ^{۳۲} اوندان سورا او اعیانی رنگ به رنگ عابابی گوتوردولر، بووآلاری یانینا گتیردیلر و دئدیلر: «بیز بونو بولموشاک؛ گور اوغلونگ عباسی دیر یا یو؟» ^{۳۳} یعقوب عابابی تانیدی و دئدی: «بو اوغوم عباسی دیر؛ جاناوار اؤنو یئمیش، گرچکدن یوسف تیکه تیکه اولموش.» ^{۳۴} اوندا یعقوب اؤز یقه سینی ایرتدی و پالاس گئیدی؛ یعقوب چوخ گؤنلرنچاز اوغلو ایچی یاس توتدو. ^{۳۵} یعقوبونگ واری اوغوللاری و قیزلری ییغیلدیلر تا اونا تَسلی وئرلر، آما او سئمئردی کی تَسلی توتا و دئدی: «یو، یاسلی حالیم اینان اوغوم یانینا، اؤلولر دیرینا آشاغی گئدهرم.» و بئله بووآسی یوسف ایچی آغلایردی. ^{۳۶} ائله بو موقعده مدیانلی لار مصرده، یوسفو فوتیفارا ساتدیلار. فوتیفار، فرعونونگ بیر افسرلریندن و فرعون محافظلری نینگ رئیس اییدی.

۳۹

یوسف و فوتیفارینگ آروادی

^۱ یوسفو مصره گتیرمیشلر اییدی. بیر مصرلی کیشی کی آدی فوتیفار اییدی، یوسفو اسماعیل لی لردن کی بئلسینی گتیرمیش لردی، آلدی. فوتیفار، فرعونونگ بیر افسرلریندن و فرعون محافظلری نینگ رئیس اییدی. ^۲ رب یوسف اینن اییدی و یوسف بیر موفق کیشی اولدو. یوسف، مصرلی آقاسی نینگ ائوینده زندلیگ ائدیردی. ^۳ یوسفونگ آقاسی، فوتیفار گوردو کی رب یوسف اینن دیر و رب اونا کؤمک ائدیر تا یوسف هر ایشه کی آل وورور او ایشی مطلبه ائتیشتیره. ^۴ یوسف آقاسی نینگ گوزونده لطف بولدو و آقاسی نینگ ائنگ یاخین نوکری اولدو. فوتیفار اؤنو، اؤز ائوی نینگ ناظری ائدی و هر نه یی کی واریدی یوسف آلینه تاپشیردی. ^۵ او زاماندان کی فوتیفار یوسفو اؤز ائوی و دارالگی باشی ایچینه قؤیدو، رب یوسف خاطرینه، او مصرلی نینگ ائوینه برکت وئردی؛ رب یوسفونگ برکتی فوتیفارینگ بوتون دارالگی اینان اییدی، چه ائوده، چه اکینده. ^۶ پس فوتیفار هر نه یی کی واریدی یوسفه تاپشیردی و یوسف سبرسینه یئدیگی خورکیدن آیری، هئچ نه دن خبر توتمازدی.

یوسف بیر قامتلی و قشنگ جاهاال اوغول اییدی. ^۷ بیر مُدّتن سورا، آقاسی نینگ آروادی گؤزو، یوسفو توتدو و آرواد یوسفه دئدی: «منیم اینن یات.» ^۸ آما یوسف قبول ائدمه دی و آقاسی نینگ آروادینا دئدی: «باخ، منیم

سبرمه، آقام بو ائوینگ هئچ نه سینده ایش یوخو و هر نه بی کی واری منه تاپشیریمیش. ^۹ بو ائوده نه بیر گس مَندن بویوکت دیر، نه ده بیر زاد قالمیش کی آقام مَندن دریغ ائدمیش اوله، به غیری سن کی اؤنونگ آروادی یانگ. پس من نهین بو بویوکت شَریرلیگی و گناهی تارئ ضدینه ائده بیله رَم؟» ^{۱۰} با بو حال کی آرواد گؤنده بونو یوسفه دئییردی، آما یوسف قولاق آسمیردی کی اؤنونگ اینان یاتا یا دا اؤنونگ اینن اوله.

^{۱۱} آما بیر گؤن، اونداه کی یوسف گئئدی ائو ایچینه تا ایشینی گؤره و اوبانینگ کیشی لری نینگ هئچ بیر یی ده اوبادا ده ییل لردی، ^{۱۲} آرواد، یوسفونگ قاباسیندان توتدو و دئدی: «منیم ایئن یات!» یوسف قاباسینی اؤنونگ آلینده ویل ائدی، قاجدی و ائودن یازیا چیخدی. ^{۱۳} اونداه کی آرواد گوردو کی یوسف اؤز قاباسینی اؤنونگ آلینده ویل ائدمیش و اوبادان یازیا قاجمیش، ^{۱۴} اوباسی نینگ کیشی لری نی چاغیردی و اوللارا دئدی: «گؤریریز، آقاینز بیر عبرانی بی گتیرمیش بیزیم آرامیزا تا بیزی بی آبرو ائده! او گلدی ایچری منیم یانیمه تا منیم ایئن یاتا، آما من اوجادان چیغیردیم. ^{۱۵} اونداه کی گوردو کی من سسیمی اوجالتدیم و چیغیردیم، قاباسینی منیم یانیمدا ویل ائدی، قاجدی و ائودن یازیا چیخدی.» ^{۱۶} اوندان سورا دا آرواد، اوندایانچاز کی یوسفونگ آقاسی ائوه گله، یوسفونگ قاباسینی اؤز یانیندا ساخلاتدی. ^{۱۷} و ائله او گپلری آرینه ده چالدی و دئدی: «بو عبرانی نوکر کی بیزه گتیرمیشینگ، منیم یانیمه گلدی تا منی بی آبرو ائده! ^{۱۸} آما اونداه کی من سسیمی اوجالتدیم و چیغیردیم، قاباسینی منیم یانیمدا ویل ائدی و ائودن قاجدی.»

^{۱۹} یوسفونگ آقاسی، اونداه کی آروادی نینگ گپلری نی ائشیتدی کی دئییردی: «سَنینگ نوکرینگ منیم ایئن بئله رووال ائدی»، چوخ غَضْبَلندی. ^{۲۰} یوسفونگ آقاسی، یوسفو توتدو و زندانا سالدی، اؤرا کی پادشاه نینگ زندانی لاری اؤردا ایدیلر. یوسف ده او زنداندا ایدی. ^{۲۱} آما رب یوسف ایئن ایدی و اؤز تۆکنمین مُحَبَّتینی اونا گؤرستدی و اؤنونگ لطفینی زندان رئیسینی نینگ اؤره کینه قویدو. ^{۲۲} زندانینگ رئیس، زنداندا اولان زندانی لارینگ واریسینی یوسف ایینه تاپشیردی. هر ایش کی اؤردا اولیردی، یوسف آلینه گؤرولیردی. ^{۲۳} زندان رئیس یوسف ایینه تاپشیریلان ایشلرینگ هئچ بیرینده ایش یوخیدی، چونکی رب یوسف اینن ایدی و هر ایشده کی گؤروردو رب اؤنو موفق ائدیردی.

ایک زندانِ نینگ اوخوسی

۱ بئر مُدّتَن سورا مصر پادشاهی نینگ ساقیسی و چۆرەک یاپانی، اۆز آقاراری، مصر پادشاهی یعنی فرعوناً خطا ائدیلر. ۲ فرعون بو ایکی نوکریندن عصبانی اولدو، یعنی ساقی لَرینگ بویوکیندان و چۆرەک یاپان لَرینگ بویوکیندان، ۳ و اوللاری محافظ لَرینگ رئیسی ائوینده کی زندانا سالدی، ائله او زندان ایچینه کی یوسف اوردان زندان اییدی. ۴ محافظ لَرینگ رئیسی یوسفو قۇیدو تا اوللار اینان اولو او اوللار قوللوق ائده. اوللار بئر مُدّت زنداندا ایدیلا. ۵ بئر گئجه او ایکی کیشی یعنی مصر پادشاهی نینگ ساقیسی و چۆرەک یاپانی کی زنداندا ایدیلا، دیش گۆردولر. هر بیرى بئر دیش گۆردو و هر دیش اۆز تعبیرینی واریدی. ۶ یوسف، صابا سحرینه اوللار یانینا گلنده، گۆردو کی اوللار پریشان دیرلار. ۷ پس، فرعون نوکرلَریندن کی یوسف اینان، یوسفونگ آقاسی ائوینده کی زنداندا ایدیلا، خُبر آلدی: «نه ایچی سیزینگ ایزیز بوگؤن بئله سالاق دیر؟» ۸ اوللار یوسفه دئدیلر: «بیز دیش گۆرموشاک، اما هئچ کس یوخدور کی اوللاری تعبیر ائده.» یوسف اوللارا دئدی: «بئیه دیش تعبیری تارئایا تعلق یوخو؟ خواهش ائدیرم، دیش لَرینزی منه تعریف ائدیز.» ۹ اوندان ساقی لَرینگ بویوکى، گۆردیگی دیشینی یوسف ایچی تعریف ائدی. او دئدی: «دیشده گۆردوم کی بئر اوزوم آغاجی، قرشیمده اییدی. ۱۰ آغاجدا اؤچ شاخا وار ایدی کی تینجه ووردوگو اینن، گل ائدی و خوشالاری، ائتیشمیش اوزوم وئردیلر. ۱۱ فرعون پایلاسی منیم آلیمده ایدی، منده اوزوم لری قازدیم، فرعون پایلاسی ایچینه سیخدیم و پایلابی فرعون آلی ایچینه قۇیدوم.» ۱۲ او زامان یوسف اونا دئدی: «بو دیشینگ تعبیری بو دور: اؤچ شاخا، اؤچ گؤندور. ۱۳ اؤچ گؤن ایچینده فرعون سنی اوجالدار. سنی ایلرکی مقامینگه بؤگر و سن ائله او موقع لهیین کی اؤنونگ ساقیسی ایدینگ، اؤنونگ پایلاسینی آلینه وئره رینگ. ۱۴ فقط بونو یادینگدا ساخلا، اوندان کی روزگارینگ خوب اولدو منی یادا گتیر و خواهش ائدیرم منه مهربان لیگ ائد. منیم باره مده فرعون اینان دانیش و منی بو ائودن یازیا چیخارت. ۱۵ چونکی گرچکدن منی عبرانی لَر سرزمینندن اوغورلامیشلار، و بوردا دا هئچ ایش گۆرمه میشم کی منی بو سیاه چال ایچینه آتالار.»

۱۶ اوندہ کی چورہک یاپان لارینگ رئیس گوردو کی او ساقی گوردیگی دیشینگ تعبیری خوش ایدی، یوسفہ دئدی: «من ده بیر دیش گوردوم، باشیم اوستونده اوچ دانا چورہک سبدی وار ایدی. ۱۷ ائنگ باشداکی سبده، واری رقم بیشیلی خورکی فرعون ایچی وار ایدی، آما قوشلار باشیم اوستونده کی سبددن یئیرلردی.» ۱۸ یوسف جواب وئردی و دئدی: «بو دیشینگ تعبیری بئله دیر: اوچ سبده، اوچ گوندور. ۱۹ اوچ گون ایچینده فرعون سنینگ باشینگ اوخاری چکر و سنی داردان آسار، قوشلار دا سنینگ آتینگ یئیرلر.» ۲۰ اوچونجو گونده کی فرعونونگ تولدی گونو ایدی، او، اوز نوکرلری نینگ واریسی ایچی بیر قوناقلوق وئردی و یوللادی تا ساقی لارینگ بویوکینی و چورہک یاپان لارینگ بویوکینی زنداندان اونونگ یانینا گتیرلر. ۲۱ ساقی لارینگ بویوکونو اوز ایشی اوستونہ بؤکدو و او، پایلاپی فرعون آلی ایچینہ قؤیدو. ۲۲ آما چورہک یاپان لارینگ بویوکونو آسدی؛ ائله اولہیین کی یوسف اوللار ایچی تعبیر ائدمیشدی. ۲۳ آما ساقی لارینگ بویوکی یوسفو یادا گتیرمہدی بلکی یوسف اونونگ یادیندان چیخدی.

۴۱

یوسف، فرعون دیشلرینی تعبیر ائدیر

۱ ایکی ایلدن سورا، فرعون دیش گوردو کی نیل چئی نینگ قیراقیندا تورموش. ۲ بیردن یئتدی دانا قشنگ و پرواری سقر نیل چئیندن یازیا چیخدیلر و قمیشلر آراسیندا یایلدیلار. ۳ گئنه بیردن، یئتدی دانا زشت و آروق سقر اوللارینگ قولونجوندان نیل چئیندن یازیا چیخدیلر و او ایلرکی سقرلرینگ یانینا، نیل چئی نینگ قیراقیندا توردولار. ۴ او زشت و آروق سقرلر، قشنگ و پرواری سقرلری یئدیلر. فرعون اوخودان اوپاندی. ۵ فرعون اوخویا دؤشدو و گئنه دیش گوردو. بیردن یئتدی دانا دؤل و خوب بوغدا خوشاسی، بیر لیخہدن گتیریدی. ۶ آما اوللاردان سورا یئتدی دانا خوشا گتیردی کی اینچه ایدیلر و شرق طرفیندن گلن سیجاق یئلدن قوروموشلار ایدی. ۷ او یئتدی دانا اینچه خوشا، یئتدی دانا دؤل و خوب خوشای اوتدولار. او زامان فرعون اوپاندی و گوردو کی دیش گورورموش. ۸ صابا سحرینہ فرعونونگ جانی پریشان ایدی. فرعون آدام یوللادی تا مصرینگ بوتون جادوگرلرینی و حکمتلی آداملارینی چاغیرالار. فرعون، گوردوگو دیشلری اوللارا تعریف ائدی، آما بیر یوخ ایدی کی باشا

اوللاری فرعون ایچی تعبیر ائده.

^۹ او زامان ساقی لارینگ بویوکی فرعون دئدی: «من بوگون اؤز تقصیرلریمی یادا گتیردیم. ^{۱۰} اوندا کی فرعون اؤز نوکرلریندن عصبانی ایدی و منی و چؤره ک یاپان لارینگ بویوکی، محافظلرینگ رئیس ائوینده کی زندانا سالدی، ^{۱۱} بیزیم ایکی میز ده بیر گنجه ده دیش گؤردوک، هر بیریمیزینگ اوخوسو ده، اؤز تعبیرینی واریدی. ^{۱۲} بیر عبرانی جاها ل اوغول کی محافظلرینگ رئیس نوکری ایدی اؤردا بیزیم ایئن ایدی. بیز اؤز دیشیمیزی اونا تعریف ائدنده، او جاها ل اوغول، دیشیمیزی بیزه تعبیر ائدی، هر آداما اؤز دیشینه گؤره بیر تعبیر ائدی. ^{۱۳} هر نه کی تعبیر ائدمیشدی، ائله اوله یین ده اولدو. منی اؤز ایشیم اوستونه بوکدولر و او چؤره ک یاپانی دا آسدیلار.»

^{۱۴} اوندا فرعون آدام یوللادی و یوسفو چاغیردی. فوری یوسفو زنداندان چیخارتدی لار. یوسف دا باش و قولاقینی قیرخندن سورا و رختینی ده ییشندن سورا فرعون حضورنا گلدی. ^{۱۵} فرعون یوسفه دئدی: «من بیر دیش گؤرموشم، بیر ی ده یوخ کی اؤنو تعبیر ائده بيله. آما سنینگ باره ینگده ائشیتیمیشم کی بیر دیشی ائشیدنده، اؤنو تعبیر ائده بیلیرینگ.» ^{۱۶} یوسف فرعونجا جواب وئردی: «بو مندن ده ییل، تارئ فرعونجا خوش جواب وئره.» ^{۱۷} اوندان سورا فرعون یوسفه دئدی: «باخ، دیشده گؤردوم کی نیل چئینی نینگ قیراقیندا تورموشام. ^{۱۸} یئندی دانا قشنگ و پرواری سقر نیل چئیندن یازیا چیخدی لر و قمیشلر آراسیندا یاییلدیلار. ^{۱۹} اوللارینگ قولونجوندان ده، آیری یئندی دانا سقر چیخدی کی لنتی، چوخ زشت و آریق ایدیلر. ائله کی بوتون مصر سرزمینده بیر بئله یین زاد گورمه میشدیم. ^{۲۰} او آروق و زشت سقرلر، اولکی یئندی دانا پرواری سقری یئدی لر. ^{۲۱} آما حتّی اوللاری یئیندن سورا دا، هئچ گس بیلمه زدی کی بو آریق لار او پرواری سقرلری یئمیشلر. چونکی حلی ده اولکی له یین زشت ایدیلر. اوندا او یاندیم. ^{۲۲} بو دیشی ده گؤردوم کی یئندی دانا دؤل و خوب بوغدا خوشاسی، بیر لیخه دن گئیریرلردی. ^{۲۳} آما اوللاردان سورا یئندی دانا خوشا تینجه ووردولار کی قور و اینچه ایدیلر و شرق طرفیندن گلن سیجاق یئلدن قوروموشلار ایدی. ^{۲۴} اینچه خوشالار، او یئندی دانا دؤل و خوشای اوتدولار. من بونو جادوگرلر ده دئدیم، آما بیر یوخ ایدی کی بونو منه تعبیر ائده بيله.»

^{۲۵} اوندا یوسف فرعون دئدی: «فرعونونگ ایکی دیشی ده ائله بیر دیر؛ تارئ

فرعوناً آشکارا اندمیش کی سئیر نہ ایش گورہ۔^{۲۶} یئندی دانا خوب سِقِر، یئندی ایل دیر و یئندی دانا دؤلو خوشا دا، یئندی ایل دیر؛ دیشلرینگ ایکی سی ده ائله بیر دیر۔^{۲۷} یئندی دانا آروق و زشت سِقِر کی اوللارینگ قولونجوندان چیخدیلر و یئندی دانا قورو و اینچه خوشا دا کی شرق طرفیندن گلن سیجاق یئلدن قوروموشلاردی، یئندی ایل قَحطلوق دیر۔^{۲۸} ائله او طور کی فرعوناً دئدی؛ تارئ فرعوناً گورسدَمیش کی سئیر نہ ایش گورہ۔^{۲۹} بوتون مصر سرزمیننده، یئندی ایل فراوان لیگ اولور۔^{۳۰} آما اوندان سورا یئندی ایل قَحطلوق دؤشُر و بوتون او فراوان لیگ مصر سرزمیننده یاددان چیخَر و قَحطلوق بو سرزمینی آیاقدان سالار۔^{۳۱} فراوان لیگ بو سرزمینده او قولونجوندان گلن یئندی ایل قَحطلوق سبرسینه هئچ آله یین اولماز۔ چونکی قَحطلوق چوخ سخت اولور۔^{۳۲} فرعونونگ ایکی دفعه بو دیشی گوردوگونینگ معنیسی بو دور کی بو ایش، تارئ طریقیندن قرار وئریلمیش و ائله بو تئزلیگده تارئ بو ایشی گورُر۔^{۳۳} پس ایندی فرعون بیر عقللی و حکمتلی آدم سَجسین و اُونو مصر سرزمینی نینگ باشی ایجینه قوئسون۔^{۳۴} فرعون آمر ائدسین کی یئر اوستونه ناظرلر قوئولا و هرنه کی او یئندی ایل فراوان لیگدا مصر سرزمیننده عمله گیر، بئشدہ-بیری مملکت ایچی قیراقا قوئولا۔^{۳۵} اوللار واری بو خوب ایل لرده عمله گلن محصولی بیغسینلر و غلله لری فرعون نظارتی آلتیندا، آمبار ائدسینلر تا شهرلرده خورکی اولار۔^{۳۶} بو خورکی یئندی ایل قَحطلوق ایچی کی مصر سرزمینینه دؤشُر، مملکت ایچی آمبار اولاسی، تا بئله سرزمین قَحطلوقدان قیرلمیه۔

^{۳۷} فرعون و اُونونگ واری نوکرلری بو گپی بگندیلر۔^{۳۸} فرعون اؤز نوکرلرینه دئدی: «آیا بیر بو کیشی له یین آدم بولا بیله رک کی اوندا تارئ روحو اولار؟»

^{۳۹} اوندان سورا فرعون یوسفا دئدی: «ایندی کی تارئ واری بو زادلاری سنه گورسدَمیش، پس سنینگ له یین عقللی و حکمتلی آدم یوخ۔^{۴۰} سن منیم ائویمینگ ناظری اولارانگ و منیم خَلخیمینگ واریسی، سنینگ فرمانینگا بویون اگرلر۔ فقط پادشاه لیگ تختینده سندن بویوکت اولارام۔»^{۴۱} فرعون یوسفه بونو ده دئدی: «باخ، من سنی بوتون مصر سرزمینی نینگ باشی ایجینه قوئوشام۔»^{۴۲} او زامان فرعون اؤز اوزلوکینی کی مہری ایدی، بورماقیندان چیخارتدی و یوسف بورماقینا سالدی، اونا بیر ظریف کتان رخت گئیدردی و بویونونا طلا زنجیر آتدی۔^{۴۳} فرعون یوسفو، اؤز ایکینجی آزابہ سینه میندیردی و یوسف هر یئرہ کی گئیدردی اوندان ایلری جار چکیرلردی کی: «دیز وورونز!»

و بئله فرعون يوسفو بوتون مصر سرزمینی نینگ باشی ایجینه قۇیدو. ^{۴۴} بوندان برگذر، فرعون یوسفه دئدی: «فرعون منم و تا سن راضی اولمایانگ، بوتون مصر سرزمینینده، هئچ کس نه آلینی اوزاتار، نه ده قیچینی.» ^{۴۵} فرعون یوسفونگ آدینی صَفِنَات فَعْنِیح قۇیدو و فوطی فارع نینگ قیزی کی آدی آسِنَات ایدی اونا آلدی. فوطی فارع، اون آدی شَهْرینگ کاهنی ایدی. پس یوسف چیخدی یازیا تا مصر سرزمینینده گزه.

^{۴۶} یوسف اوتوز یاشیندا ایدی کی مصر پادشاهی، فرعونا قولوق ائدمکه باشلادی. یوسف، فرعون حضوروندان چیخدی و مصر سرزمینی نینگ واری یئرینه گئتدی. ^{۴۷} یئتدی ایل فراوان لیگدا، تورپاق فراوان محصول وئردی. ^{۴۸} یوسف واری بو یئتدی ایلینگ خورکی سینی کی مصر سرزمینینده عمله گلیمیش ایدی ییغدی و شَهْرلر ایچینه آمبار ائدی. یوسف، هر شَهْرینگ دئییرینده عمله گن محصولو ائله او شَهْر ایچینه قۇیدو. ^{۴۹} یوسف ائله چوخ غَلّه ییغدی کی دریا ماسهسی چاز بی حد و حساب ایدی. ائله کی داها اوللاری حساب ائدمکدن آل چکمیش ایدی بو سَبْریه کی سایقوشی داها آلیندن چیخمیش ایدی.

^{۵۰} قَحْطَلُوق ایل لری نینگ ائتیشمکیندن ایلری، یوسف ایچی، ایکی اوغول دوغولدو؛ اوللاری، اُون شَهْری نینگ کاهنی، فوطی فارع نینگ قیزی آسِنَات، یوسف ایچی دوغدو. ^{۵۱} یوسف اولکی اوغلونونگ آدینی مَنَسی قۇیدو، چونکی دئدی: «تاری بوتون مَشَقْتیمی و بوتون بووآم اوباسینی یادیمدان چیخارتمیش.» ^{۵۲} ایکینجی اوغلونونگ آدینی اِفْرَایِم قۇیدو، چونکی دئدی: «تاری منیم مُصِیْبَتیم یئرینده، منی ثمره لی ائدمیش.»

^{۵۳} مصر سرزمینی نینگ یئتدی ایل فراوان لیگی، تۆکندی، ^{۵۴} و یئتدی ایل قَحْطَلُوق باشلاندى ائله اوله یین کی یوسف دئمیش ایدی. واری سرزمینلرده قَحْطَلُوق دۇشدو اما مصر سرزمینی نینگ واری یئرینده، چۆره ک وار ایدی. ^{۵۵} اوندا کی بوتون مصر آداملاری آجلیگا دۇش دولار، خَلخ چۆره ک ایچی فرعوندان کۆمک سئدی لَر. فرعون واری مصر لی لره دئدی: «یوسف یانینا گئدینز. هر ایش کی سیزه دئییر، گؤرونز.» ^{۵۶} پس بوتون او سرزمینده قَحْطَلُوق دۇش ندن، یوسف آمبارلاری آچدی و غَلّه یی مصر لی لره ساتدی. بو سَبْریه کی قَحْطَلُوق مصر سرزمینینده چوخ سَخْت ایدی. ^{۵۷} بوندان برگذر، بوتون یئر اوستونده کی آداملار مصره، یوسف یانینا گدیلر تا غَلّه آلا لار، چونکی بوتون یئر

یوسف کاکالاری نینگ مصره گئدمکی

۱ اوندا کی یعقوب بیلدی کی مصرده غلّه ساتیرلار، اوغوللارینا دئدی: «نه ایچی بیر بیره باخیراینز؟» ۲ و دئدی: «باخینز، من ائشیدمیشم کی مصرده غلّه ساتیرلار. اؤرا گئدینز و بیزیم ایچی غلّه آلینز تا دئری قالاک و اؤلمه یک.» ۳ پس یوسفونگ اون کاکاسی مصره گئدیلر تا غلّه آلالار. ۴ أما یعقوب، یوسفونگ حقی کاکاسی، بنیامینی کاکالاری اینان یوللامادی، چونکی قورخیردی کی بیر وخت اؤنونگ باشینا بیر قضا گله. ۵ پس غلّه آلماکا گن آدمالار آراسیندا، یعقوب اوغوللاری ده، وار ایدیلار. چونکی گنعان تورپاقیندا دا قحطلوق دؤشموشدو.

۶ یوسف او سرزمینینگ حاکمی ایدی. او ایدی کی او سرزمینینگ بوتون خلخینه غلّه ساتیردی. یوسفونگ کاکالاری گدیلر، اؤنونگ حضوروندا اگیلدیلر و ایز یئر قویدولار. ۷ یوسف کاکالارینی گوردو و اوللاری تانیدی اما اوللار اینان اؤزگه لر لهین رووآل ائدی و تُند دانیشدی. یوسف اوللاردان خبر آلدی: «هاردان گلمیشینز؟» اوللار جواب وئردیلر: «گنعان تورپاقیندا گلمیشک تا غلّه آلاک.» ۸ یوسف کاکالارینی تانیدی اما اوللار یوسفو تانیما دیلار. ۹ یوسف، کاکالاری باره سینده گورن دیشلرینی یادا گتیردی و اوللارا دئدی: «سبز جاسوساینز؛ گلمیشینز تا بیزیم سرزمینیمیزینگ جاسوس لیگینی ائدینز.» ۱۰ کاکالاری اونا دئدیلر: «یو، آقامیز، نوکرلرینگ فقط غلّه آلماکا گلمیشلر. ۱۱ بیزیم واریمیز بیر کیشی نینگ اوغوللاری یاک. بیز صاپ صادق آدمالاراک. نوکرلرینگ هئج وخت جاسوس ده ییل لرمیش.» ۱۲ اما یوسف اوللارا دئدی: «یو، سبز گلمیشینز تا بیزیم سرزمینیمیزی اؤرگنیز.» ۱۳ اوللار دئدیلر: «بیز، نوکرلرینگ اون ایکی کاکایاک و بیر کیشی نینگ اوغوللاری یاک، بووآمیز گنعان تورپاقیندا دیر. ائنگ کوچوک کاکامیز بووآمیز یانیندا دیر و بیر کاکامیز ده یوخ اولموش.» ۱۴ اما یوسف اوللارا دئدی: «ائله بو دور کی سیزه دئدیم. سبز جاسوساینز. ۱۵ سبز بئله امتحان اولاراینز: فرعون جانینا آند اولسون تا ائنگ کوچوک کاکاینز گلمه یه بورا، سبز بوردان گئدمینز. ۱۶ اؤز آراینزدان بیرینی یوللاینز تا کاکاینزی گتیره؛ سزینگ قالیقینز دا بوردان زنداندا قالاراینز تا گپلرینز امتحان اولونا و گوره ک گرچک دئییرینز یا یو. یوخسا فرعون جانینا آند اولسون کی سبز

جاسوساینز.»^{۱۷} یوسف اُوچ گوَن اوللاری واری بئلینه زندانا سالدی.

^{۱۸} اُوچونجو گوَنده یوسف اوللارا دئدی: «دئدیگیمی ائدینز تا دئری قالاینز، چونکی من تارئدان قورخیرام.»^{۱۹} اگر سیز صاپ صادق آداملاراینز، قوینز تا کاکالارینینگ بیرى زنداندا قالا و باقینز گئدینز و اوز آج اوبالارینزا غلّه آپارینز،^{۲۰} و ائنگ کوچوک کاکاینزی منیم یانیم گتیرینز تا گپلرینز ثابت اولا و اولمه یینز.» اوللار دا بئله ائدیلمک.^{۲۱} او زامان اوللار بیر بیر دئدیلمک: «گرچکدن کی بیز کاکامیز حَقینده تَقصیرکاراک. بیزه یالواردیگی وخت، جانی نینگ پریشان لیگینی گوردوک آما اونا قولاق آسمادیک. بو سَبْریه ده بو پریشان لیگ بیزیم باشیمیزا گمیش.»^{۲۲} رثوین اوللارا جواب وئردی: «سیزه دئمهدیم بو اوشاق حَقینده گناه ائدمه یینز؟ آما منه قولاق آسمادینز. ایندی اُونونگ قانی نینگ تووانی دیر کی گئری وئریک.»^{۲۳} اوللار بیلیمئیردی کی یوسف اوللارینگ گپلرینی حالیمی اولیر، چونکی یوسف دیلماج طریقیندن اوللار اینان دانیشیردی.^{۲۴} یوسف اوللار یانیندان یازیا چیخدی و آغلادی. اوندان سورا کاکالاری یانینا دؤندو و اوللار اینان دانیشدی. آرالاریندان شَمعونو توتدو و کاکالاری گوزو دَمینده اُونو باغلادی.^{۲۵} یوسف امر ائدی کی اوللارینگ تورپالارینی غلّه دن دؤلدورالار، هر گسینگ پیلینی ده، اوز خورجینینا قویالار و یول ایچی، اوللارا توشا وئزَلر. بئله ده ائدیلمدی.

^{۲۶} او زامان اوللار غلّه پی اَشْکَرینه ایکلهدیلر و اوردان گئتدیلر.^{۲۷} اوندا کی یولدا بیر یئر قوندولار تا یورناقلارینی آللار، اوللارینگ بیرى، اوز خورجینینی آچدی تا اَشْکینه اوت وئر، پیلینی خورجینی نینگ آغیزی دَمینده گوردو.^{۲۸} او، کاکالارینا دئدی: «پیلیمی اوزومه بؤکموشلر؛ بوردا خورجینیمینگ آغیزی دَمینده دیر.» اوللارینگ اؤره کی قورخودان تلواسه یه دؤشدو و تیتره یه-تیتره یه بیر بیره باخدیلار و دئدیلمک: «بو نه ایش دیر کی تارئ بیزیم باشیمیزا گتیرمیش؟»^{۲۹} اوندا کی بووالاری یَعقوب یانینا، گنعان تورپاقینا گلدیلمک، هر نه پی کی باشلارینا گمیش ایدی بووالارینا تعریف ائدیلمک و دئدیلمک: «او کیشی کی او سرزمینینگ حاکمی دیر، بیزیم ایئن نند دانیشدی، و گمان ائدی کی بیز او سرزمینینگ جاسوس لیگینی ائدیلمک.^{۳۱} آما اونا دئدیلمک: ”بیز صاپ صادق آداملاراک؛ بیز هئچ زامان جاسوس ده بیلیمیشک.^{۳۲} بیز اون ایکی کاکایاک بیر بووادان. بیر کاکامیز یوخ اولموش و ائنگ کوچوک کاکامیز ده ایندی گنعان تورپاقیندا، بووامیز یانیندا دیر.“^{۳۳} اوندا او کیشی کی او سرزمینینگ حاکمی دیر،

بیزہ دئی: ”من بردان بیلہ رم سیز صاپ صادق آداملاراینز کی کاکالارینینگ بیرینی منیم یانیم قویاینز و اؤز آج اوبالارینزا غلّه آپاراینز و اؤز یولونزو قاپاینز گئدینز و^{۳۴} ائنگ کوچوک کاکاینزی منیم یانیم گتیرینز. اوندا بیلہ رم کی جاسوس ده بیلینز، بلکی صاپ صادق آداملاراینز، و من کاکاینزی سیزه گئری وئرہ رم و بو سرزمینده معامله ائده بیلہ رینز.“

^{۳۵} اوللار اؤز خورجینلارینی خالی ائندنه، بیردن گوردولر کی هر کسینگ پیلی کسه سی، اؤز خورجینی ایچینده دیر. اوغوللار و بووالاری یعقوب پیل کسه لرینی گورنده، قورخدولار. ^{۳۶} بووالاری یعقوب، اوللارا دئی: «سیز منیم اولدلاریمینگ داغینی اؤره کیمه قویموشاینز. یوسف یوخ، شمعون یوخ، ایندی ده سئیرینز بنیامینی آپاراینز. بوللار واری منیم باشیما گلمیش.»^{۳۷} او زامان رثوبین بوواسینا دئی: «اگر اؤنو سنینگ یانینگا گئری گتیرمه دیم، منیم ایکی اوغلومو ده اؤلدور. اؤنو منیم آلیمه تاپشیر، من اؤنو سنینگ یانینگا گئری گتیرہ رم.»^{۳۸} آما یعقوب دئی: «یوخیر، اوغلوم سیزینگ ایتن گئدمیه سی، چونکی کاکاسی اؤلמוש و ائله بو بیر تک قالمیش. اگر بو یولدا کی گئدیرینز، اؤنونگ باشینا بیر قضا گله، بیلینز کی منیم آغ باشیمی غصّه اینان گورا قویاراینز.»

۴۳

یوسف کاکالاری مصره بؤکولیرلر

^۱ قحطلوق کنعان تورپاقیندا چوخ سخت ایدی. ^۲ پس اوندا کی مصردن گتیرن غلّه لرینگ واریسی یئیلدی و تۆکندو، اوغوللارینگ بووالاری یعقوب اوللارا دئی: «گئنه گئدینز و بیزه بیر آز غلّه آلینز.»^۳ آما یهودا بوواسینا دئی: «او کیشی بیزه اخطار وئردی و دئی: ”تا کاکاینز بئلیزاین اولمایا، منیم ایزی می گورمه یینز.“^۴ اگر کاکامیزی بیزیم ایتن یوللایانگ، مصره گئده رک و سنه غلّه آلاک. ^۵ آما اگر اؤنو یوللامایانگ، گئدمک، بو سبریه کی او کیشی بیزه دئی: ”تا کاکاینز بئلیزاین اولمایا، منیم ایزی می گورمه یینز.“^۶ یعقوب دئی: «نه ایچی منه پیس لیگ ائدینز و او کیشی یه بیلدیردینز کی بیر آیری کاکا دا وارینز؟»^۷ اوللار جواب وئردیلر: «او کیشی اؤزوموز و اوبالیقیمیز باره سینده دقت اینن بیزدن خبر آلدی و دئی: ”بوواینز حلی دئری دیر؟ سیزده آیری کاکا دا وار؟“ بیز هر نه کی اونا دئدیک، بو خبر آلدیگلارینینگ جوابیندا دئدیک. هاردان

بیلیردیک دئیهر: «کاکاینزی گتیرینز بورا.»^۸ «یهودا، اؤز بووآسی یَعقوبا دئدی: «اوغلو منیم ایئن یوللا تا توراک آیاقی، گئدک. بئله ائدسک، هم سن دئری قالارانگ و آجیندان اؤلمه‌ینگ، هم ده بیز ایئن خوردا اوشاق لاریمیز.^۹ من اؤنونگ صاغلیگینا ضامن اولارام، اؤنو مئندن سئه. اگر اؤنو سنینگ یانینگا، گئری گتیرمه‌دیم و جلونگا قؤیمادیم، بو تقصیر ابدنچاز، منیم بویونومدا اولسون.^{۱۰} اگر معطل ائدمه‌میشدیک، ایندی یانچاز ایکی دفعه گئدمیشدیک، گئری گلمیشدیک.»

^{۱۱} اوندا بووآلاری یَعقوب، اوللارا دئدی: «اگر بئله اولاسی، پس بو ایشی گؤرونز: بو تورپاقینگ ائنگ خوب محصول لاریندان توربالارینزا قؤینز، بیر آز بلسان، بال، صمغ، مُر، پسته و بادام او کیشیه سوغات آپارینز.^{۱۲} اؤزونگوز ایئن ایکی برابر پیل گؤتورینز. خورجین لارینز آغیزی دَمینده گئری گلن پیلی ده، اؤزونگوز اینان گؤتورینز. شاید اشتباه اولموش.^{۱۳} کاکاینزی ده گؤتورینز، تورینز آیاقی و گئنه او کیشی یانینا گئدینز.^{۱۴} قادر تاری، سیزه او کیشی نینگ حضوروندا رحم ائدسین، تا او، بنیامینی و او بیر کاکاینزی گئری یوللایا. اما من، اگر اولادلاریم داغینی گؤره‌سیم، قوی تا گؤره‌م.»^{۱۵} اوندا کیشی لَر بنیامین اینن سوغات لاری گؤتوردولر، اؤز لری ایئن ایکی برابر ده پیل گؤتوردولر، توردولار آیاقی و مصره گئتدیلر و یوسف حضوروندا توردولار.

^{۱۶} یوسف بنیامینی اوللار اینان گؤرنده، اؤز اوباسی نینگ ناظرینه دئدی: «بو کیشی لری ائوه آپار و بیر حیوان باش گس و آماده ائد، بو سبریه کی بو کیشی لَر منیم ایئن ناهار یئیه‌سیلر.»^{۱۷} او آدام یوسف دئدیگی پی ائدی و او آداملاری یوسفونگ ائوینه گتیردی.^{۱۸} اوللار بوندان کی یوسف ائوینه آپاریلیمیشلاردی قورخدولار و دئدیلر: «بیزی ائله او اولکی دفعه اوستونه کی پیل، خورجین لاریمیزدا قالمیش ایدی، بورا یوسف ائوینه گتیرمیشلر تا بیزه حمله ائدَلر، باشیمیزا تۆکوللر و بیزی اؤز لری نه غلام ائدَلر و اَشک لری میزی ده اَلیمیز دَن آلاَلر.»^{۱۹} پس اوللار یوسف ائوی نینگ ناظری یانینا گئدیلر و ائوینگ قاپی سیندا اؤنونگ اینان دانیشدی لار و دئدیلر: ^{۲۰} «آقامیز، اولکی دفعه بیز غلّه آلماک ایچی بورا گلدیک.^{۲۱} اوندا کی گئدیگیمیز یولدا بیر یئره قوندوک تا یورناقیمیزی آلاک، خورجین لاریمیزی آچاندا، هر آدامینگ بوتون پیلی، اؤز خورجینی نینگ آغیزی دَمینده ایدی. ایندی پیل لری گئری گتیرمیشک.^{۲۲} غلّه آلماک ایچی اؤزوموز ایئن آیری پیل ده گتیرمیشک. بیلیمیزک کیم پیلیمیزی

خورجین لاریمیز ایچینه قۇیموش ایدی.»^{۲۳} یوسف ائوی نینگ ناظری دئدی: «سلامت اولاینز، قورخامینز. سیزینگ تارینز و بووآینز تارئسی، خورجین لارینز ایچینده سیزه گنج قۇیموش. سیزینگ پیلینز منیم آلیمه ائتیشدی.» اوندان سورا شمعونو اوللار یانینا، یازیا گتیردی.^{۲۴} اوندا کی او کیشی، یوسف کاکالارینی، یوسف ائوینه گتیردی، اوللار سو وئردی. اوللار دا قیچ لَرینی یوودولار، آشک لَرینه ده اوت وئردیلر و اوندان سورا،^{۲۵} اؤزلری ایئن گتیرن سوغات لاری یوسف ایچی کی ظُهر چاغی گله سیدی، آماده ائدیلر. چونکی ائشیدمیش لردی کی ائله اؤردا خورکی یئیه سیلر.

^{۲۶} یوسف ائوه گئنده کاکالاری، اؤزلری ایئن گتیرن سوغات لاری، اؤنونگ یانینا، ائو ایچینه گتیردیلر و اؤنونگ حضوروندا اگیلدیلر.^{۲۷} یوسف اوللارینگ حالینی خَبر آلدی و دئدی: «آیا قوجا بووآینز کی اوندان دانیشدینز، خوب دور؟ خلی دئری دیر؟»^{۲۸} اوللار دئدیلر: «نوکرینگ بووآمیز خوب دور و خلی دئری دیر.» اوللار باش اگیلدیلر و یوسفه تعظیم ائدیلر.^{۲۹} یوسف باخدی و کاکاسی بنیامینی کی بیر آنادان ایدیلار گؤردو، خَبر آلدی: «آیا بو ائله او منه دئدیگینز ائنگ کوچوک کاکاینز دیر؟» و بنیامینا دئدی: «اوغلوم، تارئ سنه لُطف ائدسین.»^{۳۰} یوسف کی کاکاسی نینگ گؤرمکی اونا چوخ اثر ائدمیش ایدی، تَلَسیق اؤردان چیخدی یازیا تا بیر یئر بولا کی آغلایا. یوسف اؤز اُتاقینا گئتدی و آغلادی.^{۳۱} اوندان سورا ایزینی یوودو و یازیا چیخدی. اؤزونه گلدی و دئدی: «خورکی پی گتیرینز.»^{۳۲} اؤنونگ ایچی آیری خورکی قۇیدولار، کاکالارینا آیری و اؤنونگ ایئن خورکی یئتمز لَری ایدی؛ بو خاطره کی مصرلی لَر بو ایشدن عارلاری اولیردی.^{۳۳} کاکالار، بویو کدن کوچوکنچاز، یوسف حضوروندا اوتوردولار. اوللار حیران بیر بیره باخدیلار.^{۳۴} یوسف، اؤز سُفره سیندن اوللارا بَهر وئرنده، بنیامینینگ بهری، اوللارینگ هر بیرسی نینگ بَهریندن بئش برابر آرتیق ایدی. اوللار یئدیلر و ایچدیلر و اؤنونگ ایئن خوش گچیرتدیلر.

یوسف اؤز کاکالارینی امتحان ائدیر

^۱ او زامان یوسف اؤز ائوی نینگ ناظرینه فرمان وئردی و دئدی: «بو آدمالارینگ خورجین لارینی، اؤرانچاز کی آپارا بیلیرلر، توشادان دؤلدور و هر

گسینگ پیلینی اؤز خورجینی نینگ آغیزی دَمینه قۇی،^۲ و منیم نُقره پایلامی ائنگ کوچوک کاکانینگ خورجینی آغیزی دَمینه قۇی و او پیلی ده کی توشاسی عَوْضینه وئرمیش ایدی، اونو دا قۇی.» او، ائله او طور کی یوسف اونا دئمیشدی، ائدی.^۳ سحر یئر آچیلدیگی اینان، او آداملاری اَشک لری اینن یولا سالدیلار.^۴ اوللار حلی شَهردن چوخ آرالی اولمامیشلار ایدی کی یوسف اؤز ائوی نینگ ناظرینه دئدی: «تور آیاقی و او کیشی لَرینگ قولونجوندان گند و اوللارا ائتیشَنده، اوللارا دئی: ”نه ایچی خوب لیگی، پیس لیگ اینن جواب وئردینز؟^۵ بئیه بو پایلا، ائله او پایلا ده ییل کی منیم آقام اوندان ایچیر و اؤنونگ اینان فال توتیر؟ سیز بو ایشی گؤرمک اینن چوخ پئس ائدمیشینز.“»

^۶ ائو ناظری اوللارا ائتیشَنده، بو گپلری اوللارا چالدى. ^۷ اوللار اونا دئدی: «نه ایچی آقامیز بئله دئیر؟ بیر بئله یین ایش، نوکرلَرینگدن ایراق اولسون. ^۸ باخ، بیز او پیلی ده کی خورجین لاریمیزینگ آغیزی دَمینه بولموشدوک، گنعان تورپاقیندان سَنه گئری گتیردیک. پس نه یین اولور کی بیز سَنینگ آقاینک ائویندن نُقره یا دا طلا اوغورلایاک؟ ^۹ سَنینگ بو نوکرلَرینگ هر بیرى کی پایلا اؤنونگ یانیندا بولونسا، او آدام اؤلسون و قالیقیمیز ده آقامیزینگ نوکرلیگینی ائدهرک.» ^{۱۰} او دئدی: «سیز دئدیگی ایش اولسون، پایلا هر گسینگ یانیندا بولونسا، او آدام منیم نوکریم اولور اما سیزینگ قالیقیز تَقصیر سیزینز.» ^{۱۱} اوندا هر بیرى فوری اؤز خورجینی یئر قۇیدو و هر آدام اؤز خورجینی نینگ آغیزینی آچدی. ^{۱۲} ناظر، خورجین لاری گزَمکە باشلادی. بویوک کاکانینگ خورجینیندان توتموش کوچوک کاکانینگ خورجینی نانچاز؛ پایلا بنیامین خورجینیندان چیخدی. ^{۱۳} اوندا کاکالار اؤز یَقه لَرینی ایرتدیله و هر بیرى اؤز اَشکینی ایکلەدی و شَهره گئری دؤندولر.

^{۱۴} یهودا اینان کاکالاری یوسف ائوینه گلندە، یوسف حلی اؤردا ایدی. اوللار اؤنونگ قیچینه دؤشدولار. ^{۱۵} یوسف اوللارا دئدی: «بو نه ایش دیر کی گؤرموشینز؟ بیلیمئیریز کی بیر منیم له یین آدام، فال توتماک اینان واری زادی بیلیر؟» ^{۱۶} یهودا دئدی: «آقامیزا نه دئیەک، نه جواب وئرهک؟ نه یین ثابت ائدهک کی بیزده تَقصیر یوخ؟ تارئ سَنینگ نوکرلَرینگ تَقصیرینی گؤرموش. باخ، هم بیز، هم ده او کی پایلا اؤنونگ یانیندا بولونموش، آقامینگ نوکرلری یاک.» ^{۱۷} اما یوسف دئدی: «مندن ایراق اولسون کی بیر بئله یین ایش گؤرم. فقط او کی پایلا اؤنونگ یانیندا بولوندو، منیم نوکریم اولور. اما قالیقیز سلامت لیگده

بووآینز یانینا دؤنینز.»

۱۸ اوندایهودا یوسفه یاخین اولدو و دئدی: «آقام، خواهش ائدیرم قوی تا نوکرینگ بیر زاد سنه دئییه، و نوکرینگه قصابانما بو سبریه کی سن بیر فرعون لهیین آدامانگ. ۱۹ آقام بو نوکرلریندن خبر آلدی: ”آیا بووآ یا آیری کاکا دا وارینز؟“ ۲۰ بیز آقامیزا دئدیک: ”بیزده بیر قوجا بووآ و بیر جاهال کاکا وار کی بووآمیزینگ قوجالیک زامانی نینگ اوشاق دیر. او اوغولونگ کاکاسی اؤلوموش و او آنادان، بو بیر تک اوشاق قالمیش. بووآسی اؤنو چوخ سئیر.“ ۲۱ اوندان سورا اؤز نوکرلرینگه دئدینگ: ”اونو منیم یانینا گتیرینز تا اؤز گوزوم اینن اؤنو گؤزم.“ ۲۲ بیز ده آقامیزا دئدیک: ”اوغول بووآسیندان آیریللا بیلمز؛ چونکی اگر بووآسیندان آیریللا، بووآسی اؤلر.“ ۲۳ اوندان سن بو نوکرلرینگه دئدینگ: ”تا ائنگ کوچوک کاکاینزی اؤزونگوز اینن گتیرمه یینز، داها منیم ایزیمی گؤرمه یینز.“ ۲۴ اوندان کی بیز، نوکرینگ بووآمیز، یانینا گتدیک، سن آقامیز، گپلرینی اونا دئدیک. ۲۵ اوندان کی بووآمیز دئدی: ”گئنه گئدینز و بیزه بیر آز غلله آلینز.“ ۲۶ بیز دئدیک: ”گئده بیلمه ییرک. اگر ائنگ کوچوک کاکامیز بیزیم اینن گلسه، بیز گئده رک. بو سبریه کی تا کوچوک کاکامیز بئلمیز اینن اولمایا، او کیشی نینگ ایزینی گؤره بیلیمک.“ ۲۷ نوکرینگ، بووآم بیزه دئدی: ”بیلیرینز کی آروادیم منیم ایچی ایکی اوغول دوغدو. ۲۸ بیر اوغول منیم یانیمدان گتندی و دئدیم: ’حتما اونو جاناوار تیکه له میمش.‘ و اوندان بری، داها اؤنو گؤرمه میشم. ۲۹ اگر بو بیری ده مندن آلاینز و باشینا بیر قضا گلله، منیم آغ باشیمی غصه اینان گورا قویارینز.“ ۳۰ ایندی اگر نوکرینگ بووآم یانینا گئری گئدک و بو اوغول بیزیم اینن اولمایا و اگر بووآم کی جانی بو اوغول جانینا باغلی دیر ۳۱ گؤرسه کی اوغول بیزیم اینن ده ییل، جانی چیخر. اوندان بیز نوکرلرینگ، نوکرینگ غملی بووآمیزینگ آغ باشینی غصه اینان گورا قویاراک.“ ۳۲ من نوکرینگ، بووآم یانیندا بو اوغولونگ صاعلیگینا ضامن اولدوم و دئدیم: ”اگر اؤنو سنه گئری گتیرمه دیم، بو تقصیر عُمرومنگ آخورونانچاز، منیم بویونومدا اولسون.“ ۳۳ ایندی خواهش ائدیرم، قوی تا بو نوکرینگ، بو اوغول یئرینه قالا و آقامینگ نوکرلیگینی ائدم و قوی تا اوغول، کاکالاری اینان گئری گئده. ۳۴ بو سبریه کی اگر بو اوغول منیم اینن اولماسا، نه یین بووآم یانینا گئری دؤنه بیلهرم؟ من بووآم باشینا گلن قصابانگ گؤرمکیندن قورخیرام.»

یوسف اوزونو کاکالارینا تانیدیریر

۱ او زامان یوسف داها اوزونو، یانیندا توران آداملارینگ حضوروندا ساخلایا بیلمه‌دی. داد چکدی کی: «واری گسی منیم حضورومدان یازیا چیخارتینز.» پس اوندا کی یوسف اوزونو کاکالارینا تانیدیردی، آیری آداملاردان هئچ گس اؤنونگ یانیندا ده ییلدی. ۲ یوسف ائله اوجادان سس چکدی آغلادی کی مصرلی لر و فرعون اوباسی نینگ آداملاری دا یوسف سسینی انشیتدی لر. ۳ یوسف، اوز کاکالارینا دئدی: «من یوسفم! بووآم حلی دئزی دیر؟» آما کاکالاری اونا جواب وئره بیلمه دی لر بو سبریه کی سخت قورخوشلاردی.

۴ اوندا یوسف، کاکالارینا دئدی: «خواهش ائدیرم، یاخینمه گلینز.» اوللار یاخینه گلدی لر. یوسف دئدی: «منم کاکاینز، یوسف، ائله او کی بئلسینی مصره ساتدینز! ۵ ایندی پریشان اولماینز و منی بورایا ساتدیگینز ایچی اوزونگوزه خشم ائدمه یینز. بو سبریه کی تارئ منی سیزدن ایلری، یوللادی تا جانلاری ساخلایا. ۶ چونکی ایندی ایکی ایل دیر کی بو سرزمینه قحطلوق دؤشموش و حلی بئش ایل داها دا نه اکمک اولور، نه ده بیچمک. ۷ تارئ منی سیزدن ایلری، یوللادی تا یئر اوستونده سیزدن بیر پارا آدام حفظ ائده، تا جان بوورد ائدن آداملاری دئزی ساخلایا. ۸ بئله، سیز ده ییلدینز کی منی بورا یوللادینز، بلکی تارئ ایدی. او منی، فرعونا بووآ، اؤنونگ اوباسی آدامینا آقا و بوتون مصر سرزمینینه حاکم ائدی. ۹ تئز اولینز، بووآم یانینا گئدینز و اونا بونو دئیینز: "اوغلونگ یوسف بئله دئییر: 'تارئ منی بوتون مصر سرزمینینه آقا ائدمیش. معطل ائدمه؛ منیم یانینا گل. ۱۰ اوزونگ، اولادلارینگ، اولادلارینگ اولادلاری، سؤرولارینگ، دووآرلارینگ و هرنه کی وارینگ، جوشن سرزمینینده منزل ائده رینز و منه یاخین اولارینز. ۱۱ اؤردا سنه واری زاد آماده ائده رم. چونکی حلی بئش ایل داها قحطلوق ایلرده، تا ائدمیه سن و اوباینگ آدامی و هر گس کی وارینگ، یوخسول لیگه دؤشینز. ۱۲ باخ، سیز اوز گوزونز ایتن گورورینز، کاکام بنیامین ده اوز گوزو ایتن گورور کی گرچکدن بو منم کی سیزینگ ایتن دانیشیرام. ۱۳ سیز بو عزتی کی من مصرده واریم و واری گوردیگی لرینزی بووآما دئییه سینز. ایندی تئز گئدینز و بووآمی گتیرینز بورا.» ۱۴ اوندا یوسف آل آندی اوز حقی کاکاسی بنیامین بویونونا و آغلادی، بنیامین ده یوسف بویونونا آل آندی و آغلادی. ۱۵ یوسف

واری کاکالارینی ماچ ائدی و آغلادی. اوندان سورا دا یوسف اینان کاکالاری بیر بیر ایئن تعریف ائدیله و دانیشدیله.

^{۱۶} اوندا کی فرعون کاخینا خبر ائتیشدی کی، یوسفونگ کاکالاری گلمیشله، بو خبر، فرعون و خادم لرینه خوب گلدی. ^{۱۷} فرعون یوسفه دئدی: «کاکالارینگا دئی کی بئله ائدله: ”حیوان لارینزا ایک وورونز، یولا دوشینز و کنعان تورپاقینا بؤکولینز. ^{۱۸} بووآینزی و اوباینز آداملارینی گؤتورینز و منیم یانینا گلینز. مصر سرزمینی نینگ ائنگ خوب یئرینی سیزه وئرهم و سیز یئرینگ فراوان لیگیندن یئیه رینز.“ ^{۱۹} یوسف، سنده مأمورانگ کی اوللارا دئیہنگ کی: ”بئله ائدینز: مصر سرزمینیندن آزابہ لہر آپارینز کی آرواد اوشاق لارینزی و بووآینزی گؤتورینز و گلینز. ^{۲۰} گؤزونز کنعاندا قالان آئاتلارینز آردیندا قالما سین. چونکی بوتون مصر سرزمینی نینگ ائنگ خوب زادلاری سیزینگ دیر.“

^{۲۱} یعقوب اوغوللاری ده بئله ائدیله: یوسف، فرعون آمرینہ گؤره، اوللارا آزابہ لہر وئردی، یول ایچی ده توشا وئردی. ^{۲۲} اوللارینگ هر بیرینہ بیر دست تازا رخت وئردی، آما بنیامینا بئش دست تازا رخت و اوچ یوز مقال نقرہ وئردی. ^{۲۳} یوسف اؤز بووآسینا ده بوللاری یوللادی: اون آشک کی مصرینگ خوب زادلاری اوللارا ایکلہ نمیشدی و اون دیشی آشک کی غلہ، چؤرہک و بووآسینینگ یولو ایچی توشا ایئن ایکلہ نمیشدی. ^{۲۴} اوندان سورا یوسف، اؤز کاکالارینی یولا سالدی و آرالاناندا، اوللارا دئدی: «یولدا بیر بیر ایئن جرلشمہ یینز.»

^{۲۵} اوللار مصر دن چیخدیله و کنعان تورپاقینا، بووآلاری یعقوب یانینا گلدیله. ^{۲۶} و بووآلارینا دئدیله: «یوسف خلی دئری دیر، بوتون مصر سرزمینی نینگ حاکمی دیر.» یعقوبونگ اؤره کی ضعیف ائدی بو سبریه کی اوللارینگ گپینی اینانمادی. ^{۲۷} آما اوندا کی یوسف دئین گپلرینگ وارسینی اونا دئدیله و او آزابہ لہری ده کی یوسف اؤنونگ گتیرمکی ایچی یوللامیشدی، گؤردو، بووآلاری یعقوب جان توتدو. ^{۲۸} یعقوب دئدی: «ائله بو منہ بس دیر؛ اوغلوم یوسف خلی دئری دیر. گئدہرم و اولمکیمدن ایلری اؤنو گؤرہرم.»

يَعْقوبونگ مِصره گندمكى

۱ او زامان يَعْقوب بوتون وار و يوخو ايئن، كۆچدو و بِيْرَشَبَعِيه ائتيشدى و بووآسى إِسحاق تارئسينا، قوربانلوقلار تقديم اندى. ۲ تارئ، گئجه ديشده يَعْقوب اينن دانيشدى و دئدى: «يَعْقوب! يَعْقوب!» يَعْقوب جواب وئردى: «بويور، بوردايام.» ۳ تارئ دئدى: «من تارئيام، بووانگ تارئسى. مِصره گندمكدن قورخما، چونكى اۇردا سندن بير بويوك ملت دۇرَدَرَم. ۴ منيم اۇزوم سَنِينگ ايئن مِصره گلهَرَم و من اۇزوم ده سنى اۇردان گئرى گتيرهَرَم. سن اۇلنده ده، يوسف اۇز آلې ايئن سَنِينگ گۇزَلَرِينگى باغلايار.»

۵ او زامان يَعْقوب بِيْر شَبَعَدَن چيخدى. يَعْقوب اوغوللارى، بووآلارى يَعْقوبو و اۇز آرواد اوشاقلاريني، اَرَّابَهَلَرَه مينديرديلر. ائله او اَرَّابَهَلَرَه كى فرعون، بووآلارى نينگ گتيرمكى ايچى يوللاميشدى. ۶ اوللار مال حيوانلاريني و خوب زادلاريني كى كنعان تورپاقيندا آلَه گتيرميشلر ايدى گۇتوردولر و يَعْقوب و اۇنونگ آته اولادى مِصره گلديلر. ۷ يَعْقوب، اوغوللاريني و اوغوللارى نينگ اوغوللاريني، قيزلاريني و اوغوللارى نينگ قيزلاريني يعنى بوتون آته و اولاديني اۇزو ايئن مِصره آپاردى.

